

KEKO – KESTÄVÄN
KEHITYKSEN KASVATUKSEN
ONTOLOGIA

Helsinki 2015

Julkaisija: Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy

© Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy ja
Sanastokeskus TSK ry

ISBN 978-952-272-867-8

Helsinki 2015

Esipuhe

Kestävän kehityksen kasvatuksen ontologia (KEKO) laadittiin ympäristöministeriön rahoittamassa Yhteinen käsitys 2 -hankkeessa vuosina 2014–2015. Hankkeen tavoitteena oli tukea kestävän kehityksen kasvatuksen toimijoiden yhteisen kielen muodostumista.

Aiemmissä hankkeissa asiantuntijayhteistyönä kootut kestävän kehityksen kasvatuksen käsitteet koottiin yhteen, hierarkisoitiin ja niiden määritelmät tarkastettiin. Tuloksena syntyi Kestävän kehityksen kasvatuksen ontologia, joka julkaistaan Finto-palvelussa (finto.fi) vapaaseen käyttöön sekä edelleen parannettavaksi ja laajennettavaksi. Tässä julkaisussa KEKO-ontologian käsitteet on esitetty sanastomuodossa.

KEKO-ontologian laatineeseen työryhmään ovat kuuluneet:

Katja Viberg, koulutustoimintojen johtaja, Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy
(työryhmän puheenjohtaja)

Milla Hämäläinen, projektipäällikkö, MAPPA-materiaalipankkihanke / Suomen luonto- ja ympäristö-
koulujen liitto ry

Anu Kaila, ympäristökasvattaja, Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy

Marja Laine, erityisasiantuntija, Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura

Katri Seppälä, johtaja, Sanastokeskus TSK

Sirpa Suhonen, terminologi, Sanastokeskus TSK

KEKO-ontologian muutoksesta sanastomuotoon ja siihen liittyvästä tallennus- ja muokkaustekniikasta on vastannut Sanastokeskus TSK:n IT-suunnittelija **Saku Seppälä**.

Kommentteja ontologiaan, sen käsitekuvauksiin, toiveita uusista käsitteistä jne. voi lähettää Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskukselle osoitteeseen kasitteet@kierratyskeskus.fi.

Sisällysluettelo

Esipuhe.....	3
Sanaston käytöstä.....	5
Ontologian sisällöstä.....	5
Sanaston rakenne.....	5
Termitietueen rakenne.....	6
1 Oliot.....	7
1.1 Fyysinen kokonaisuus.....	7
1.2 Henkiset tuotokset.....	7
1.3 Järjestelmät.....	10
1.4 Paikka.....	15
2 Ominaisuudet.....	18
3 Tapahtumat ja toiminta.....	27
3.1 Ilmiöt.....	27
3.2 Toiminta.....	38
Suomenkielinen hakemisto.....	53

Sanaston käytöstä

Ontologian sisällöstä

Kestävän kehityksen kasvatuksen ontologia koostuu kahdesta vuosina 2012 ja 2013 julkaistusta sanastosta: Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seurassa tehdystä *Kulttuurisesti kestävä kehityksen käsitteiden koonti* -julkaisusta sekä Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksen *Yhteinen käsitys – Kestävän kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen sanastosta*. Näiden sanastojen käsitteet on sijoitettu Yleisen suomalaisen ontologian (YSO) mukaiseen hierarkiaan. KEKO-ontologiaa laatinut työryhmä karsi ja päivitti työn aikana molempien sanastojen käsitteistöä ja lisäsi KEKO-ontologiaan tarpeellisia pitämiään uusia käsitteitä.

Kestävän kehityksen kasvatuksen ontologiaan sisältyy 255 käsitettä. Ontologiassa on esitetty käsitteiden väliset hierarkkiset suhteet sekä assosiatiivisia suhteita. Käsitteille on annettu suomenkielinen ensisijainen termi sekä mahdollisesti hyväksyttäviä synonyymejä. Käsitteet on määritelty. Varsinainen ontologia on julkaistu Finto-palvelussa (finto.fi), ja tässä julkaisussa KEKO-ontologian käsitteet on esitetty sanastomuodossa.

Sanaston rakenne

Kestävän kehityksen kasvatuksen ontologiasta (KEKO) luotu sanastojulkaisu on ryhmitelty Yleisen suomalaisen ontologian (YSO) ylätasoon hierarkian mukaisesti jäsenneilyihin lukuihin. YSON ylätasoon hierarkia on seuraavanlainen:

- oliot
 - fyysinen kokonaisuus
 - fyysiset objektit
 - henkiset tuotokset
 - järjestelmät
 - paikka
- ominaisuudet
 - sisäiset ominaisuudet
 - ulkoiset ominaisuudet
- tapahtumat ja toiminta
 - ajanjakso
 - ilmiöt
 - tapahtumat
 - toiminta

Koska KEKOssa ei ole fyysisiin objekteihin, ajanjaksoihin eikä tapahtumiin sisältyviä käsitteitä, sanastossa ei myöskään ole vastaavia otsikoita. Lisäksi KEKOssa ominaisuudet on esitetty yhteisen otsikon alla.

Aakkosellinen hakemisto löytyy sanaston lopusta. Hakemistoon on poimittu sekä ensisijaiset suositettavat termit että synonyymit.

Termitietueen rakenne

Sanaston käsitteet on esitetty numeroituina termitietueina.

Termitietueessa käsitteille annetaan ensin suomenkieliset termit. Näiden jälkeen seuraa määritelmä ja mahdolliset määritelmää täydentävät lisätiedot eli huomautukset. Käsitteet on numeroitu juoksevasti. Alla on esimerkkinä *koulupuutarhaa* käsittelevä termitietue ja merkintöjen selitykset:

56	käsitteen numero
koulupuutarha	suomenkieliset termit lihavoituina; suositettavin ensimmäisenä, jos termejä on useita
puutarha, jonka hoitamisella on kasvatuksellisia tavoitteita	määritelmä (alkaa pienellä kirjaimella, ei pistettä lopussa)
Aiemmin koulupuutarhoilla on ollut merkitystä kouluruuan tuottajana.	huomautus (normaali virke, erotettu määritelmästä sisennyksellä, antavat lisätietoa käsitteestä, esimerkkejä, tietoa termien käytöstä yms.)

Lisäksi termitietueissa on käytetty seuraavanlaisia huomautuksia, jotka liittyvät käsitteen suhteisiin muihin KEKOssa ja YSOssa esiintyviin käsitteisiin. Näissä huomautuksissa kursivoitu termi toimii linkkinä toiseen käsitteeseen:

YSO-ekvivalenssi: <i>puutarhat</i>	käsite löytyy myös YSOsta
YSO-yläkäsitem: <i>puutarhat</i>	käsitteen yläkäsitem YSOssa
KEKO-yläkäsitem: <i>puutarha</i>	käsitteen yläkäsitem KEKOssa
Assosiatiiivinen suhde: <i>Vihreä lippu</i>	käsitteellä on assosiatiiivinen suhde toiseen KEKO-käsitteeseen

1 OLIOT

1.1 Fyysinen kokonaisuus

1

maisema

määritelmä

jokin maanpinnan osa katsojalle näkyvänä kokonaisuutena

huomautus

Suomen kielessä sanalla "maisema" viitataan yhtäältä luonnonmaisemaan ja toisaalta kulttuuri-
maisemaan. Kulttuurimaisema käsitetään osaksi kulttuuriympäristöä.

YSO-ekvivalenssi: [maisema](#)

2

kulttuurimaisema

määritelmä

viljelyksiä, rakennuksia yms. sisältävä maisema

huomautus

Suomen kielessä sanalla "maisema" viitataan yhtäältä luonnonmaisemaan ja toisaalta kulttuuri-
maisemaan.

YSO-ekvivalenssi: [kulttuurimaisema](#)

KEKO-yläkäsité: [maisema](#)

3

luonnonmaisema

määritelmä

luonnontilainen maisema

huomautus

YSO-ekvivalenssi: [luonnonmaisema](#)

KEKO-yläkäsité: [maisema](#)

4

muinaismaisema

määritelmä

maisema, jossa on muinaisjäännöksiä ja joka määrittyy maaston ja historiallisen yhteyden perusteella

huomautus

YSO-yläkäsité: [maisema](#)

KEKO-yläkäsité: [maisema](#)

1.2 Henkiset tuotokset

5

ympäristösertifikaatti

määritelmä

riippumattoman toimijan myöntämä sertifikaatti siitä, että yhteisön ympäristöjärjestelmän tai ympäristö-
ohjelman mukainen toiminta vastaa ulkoisesti asetettuja kriteerejä

huomautus

YSO-yläkäsité: [sertifikaatit](#)

Assosiatiivinen suhde: [ympäristöjärjestelmä](#), [Vihreä lippu](#), [ympäristösertifiointi](#), [Oppilaitosten
kestävän kehityksen sertifiointi](#), [ympäristöohjelma](#)

6

ekotukitoiminta

määritelmä

työyhteisöille tarkoitettu toimintamalli, jossa edistetään ympäristötietoisuutta ja ympäristövastuullisia toimintatapoja tehtävään koulutettujen ekotukihenkilöiden avulla

huomautus

Ekotukihenkilöt hoitavat tehtävää oman toimen ohella motivoiden ja opastaen työtovereitaan ympäristötekoihin.

YSO-yläkäsité: *toimintamallit*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristövastuullisuus, ympäristövastaava, ympäristötietoisuus*

7

opetusmenetelmä

määritelmä

menetelmä, jolla opetus toteutetaan

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *opetusmenetelmät*

8

rakennusperintöohjelma

määritelmä

toimenpideohjelma, johon kirjataan päämäärät, toimintamallit, suunnitelmat ja ohjeet rakennetun kulttuuriympäristön hoidolle ja rakennussuojelulle

huomautus

Rakennusperintöohjelmassa voidaan muotoilla myös rakennusperinnön ja uudisrakentamisen ihanteiden asianmukaisen yhdistämisen periaatteet.

YSO-yläkäsité: *ohjelmat (suunnitelmat)*

9

restaurointiohjelma

määritelmä

toimenpideohjelma, johon kirjataan toimintamallit ja suunnitelmat kulttuuriperinnön restauroimiseksi

huomautus

YSO-yläkäsité: *ohjelmat (suunnitelmat)*

10

suojeluohjelma

määritelmä

ohjelma, johon kirjataan kulttuuriperinnön tai luonnon suojelua edistävät toimintamallit ja suunnitelmat

huomautus

YSO-yläkäsité: *ohjelmat (suunnitelmat)*

11

ympäristöpolitiikka (ohjelmat)

määritelmä

yksilön tai yhteisön ohjelma ympäristönäkökohtiin liittyvistä arvoista, periaatteista, päämääristä, tavoitteista ja toimintatavoista

huomautus

Esimerkiksi eri puolueilla ja yrityksillä voi olla oma ympäristöpolitiikkansa.

Ympäristöpolitiikka voi tarkoittaa myös yhteiskuntapolitiikan osaa, johon kuuluvat ympäristöä koskevien yhteiskunnallisten tavoitteiden muotoilu ja tavoitteiden saavuttamiseksi valitut keinot.

YSO-yläkäsité: *ohjelmat (suunnitelmat)*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristönäkökohta, ympäristöjohtaminen, ympäristönsuojelu, ympäristöpolitiikka (yhteiskuntapolitiikka)*

12

kestävän kehityksen ohjelma; kestävän kehityksen strategia

määritelmä

ohjelma, jossa määritellään yhteisön kestävää kehitystä edistävät tavoitteet ja linjaukset

huomautus

Kestävän kehityksen ohjelmaa ja ympäristöohjelmaa käytetään joskus toistensa synonyymeinä.

YSO-yläkäsité: *ohjelmat (suunnitelmat)*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristöjärjestelmä, ympäristövastaava, ympäristövastuullisuus, ympäristönäkökohta, Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointi, ympäristöjohtaminen, kestävän kehityksen toimintasuunnitelma*

13

ympäristökasvatusohjelma; ympäristökasvatusstrategia; ympäristökasvatussuunnitelma

määritelmä

ohjelma, jolla pyritään ympäristökasvatuksen roolin vahvistamiseen, ympäristökasvatusosaamisen lisäämiseen sekä ympäristökasvatustoiminnan toteuttamiseen, vakiinnuttamiseen ja resurssien turvaamiseen

huomautus

Ympäristökasvatusohjelma voidaan laatia paikallisesti, alueellisesti, kansallisesti tai maailmanlaajuisesti.

Ympäristökasvatusohjelma-, ympäristökasvatusstrategia- ja ympäristökasvatussuunnitelma-termien käyttö ei ole vakiintunutta, vaikka niitä käytetään usein toistensa synonyymeinä.

YSO-yläkäsité: *ohjelmat (suunnitelmat)*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävän kehityksen kasvatusta, Vihreä lippu, kestävän kehityksen toimintasuunnitelma, Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointi, kestävän kehityksen ohjelma, ympäristöohjelma, kestävän kehityksen toimintasuunnitelma*

14

ympäristöohjelma; ympäristöstrategia

määritelmä

ohjelma, jossa määritellään yhteisön tavoitteet ja linjaukset toiminnan ympäristökuormituksen vähentämiseksi

huomautus

Joskus ympäristöohjelmaa ja -strategiaa käytetään kestävän kehityksen ohjelman synonyymeinä.

YSO-ekvivalenssi: *ympäristöohjelmat*

15

kulttuurikasvatussuunnitelma

määritelmä

opetuksen järjestäjän laatima suunnitelma siitä, kuinka kulttuuri- ja kulttuuriperintökasvatusta toteutetaan

huomautus

Kulttuurikasvatussuunnitelma laaditaan opetus- ja kulttuuritoimen yhteistyönä, ja se perustuu Opetushallituksen laatimiin valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin.

Kulttuurikasvatussuunnitelmasta voidaan käyttää myös termejä kulttuurikasvatusohjelma ja kulttuurikasvatuksen ohjelma.

YSO-yläkäsité: *suunnitelmat*

16

opetussuunnitelma

määritelmä

kunnassa tai koulussa laadittu suunnitelma siitä, mitä ja miten koulussa opetetaan ja miten opetusta ja oppilasta arvioidaan

huomautus

Opetussuunnitelma ohjaa ja kehittää koulun käytännön opetustoimintaa.

YSO-ekvivalenssi: *opetussuunnitelmat*

17

kestävän kehityksen toimintasuunnitelma; kestävän kehityksen toimintaohjelma

määritelmä

vuosikohtainen ja konkreettinen yhteisön kestävän kehityksen toimintasuunnitelma, joka sisältää yksityiskohtaiset tiedot toimenpiteistä, mittareista, aikatauluista, vastuuhenkilöistä, resursseista ja seurannasta

huomautus

Kestävän kehityksen toimintasuunnitelma on tarkoitettu yhteisön sisäiseen käyttöön. Se ei välttämättä ole erillinen dokumentti, vaan sen sisällöt voidaan kirjoittaa suoraan yhteisön yleiseen toimintasuunnitelmaan.

YSO-yläkäsité: *toimintasuunnitelmat*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristökasvatusohjelma, kestävän kehityksen ohjelma, ympäristöpolitiikka (suunnitelmat)*

18

Vihreä lippu; Vihreä lippu -ohjelma

määritelmä

päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten sekä lasten ja nuorten vapaa-ajan toimijoiden kestävän kehityksen ohjelma, jonka kriteerit täyttävä osallistuja saa ohjelman tunnuksena toimivan Vihreän lipun käyttöoikeuden ja jota koordinoi Suomen Ympäristökasvatuksen Seura

huomautus

KEKO-yläkäsité: *kestävän kehityksen ohjelma*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristösertifiointi, Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointi, ympäristösertifikaatti, Vihreä lippu -sertifiointi, kestävän kehityksen toimintasuunnitelma, ympäristökasvatusohjelma*

19

Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointiohjelma; OKKA-sertifiointiohjelma

määritelmä

peruskoulujen, lukioiden sekä ammatillisten ja muiden oppilaitosten kestävän kehityksen ohjelma, joka tukee kestävän kehityksen ohjelmien rakentamista ja tarjoaa oppilaitoksille mahdollisuuden ulkopuoliseen arviointiin ja jota koordinoi Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö

huomautus

KEKO-yläkäsité: *kestävän kehityksen ohjelma*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristösertifiointi, Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointi, ympäristösertifikaatti, Vihreä lippu -sertifiointi, kestävän kehityksen toimintasuunnitelma, ympäristökasvatusohjelma*

20

ongelmalähtöinen oppiminen

määritelmä

opetusmenetelmä, joka perustuu ongelmanratkaisuun

huomautus

Ongelmalähtöiseen oppimiseen kuuluu havainnointi (eri aistien avulla), tutkiminen, tiedon kokoaminen ja jakaminen, ryhmässä toimiminen, yhteisen asiantuntijuuden kasvattaminen, vuorovaikutus sekä tiedon käsittely yhdessä.

YSO-ekvivalenssi: *ongelmalähtöinen oppiminen*

KEKO-yläkäsité: *oppiminen*

1.3 Järjestelmät

21

kieli

määritelmä

ihmisen puheen järjestelmä ja sen kirjoitetut vastineet

huomautus

Kieli muodostaa kokonaisen kansan tai ihmisryhmän viestintäjärjestelmän.

YSO-ekvivalenssi: *kielet*

Assosiatiiivinen suhde: *identiteetti*

10

22

luonto

huomautus

Luonto on moniselitteinen käsite, jonka määritelmän laajuus ja näkökulma vaihtelevat määritteli-
jästä riippuen. Yksiselitteisen määritelmän muodostaminen voi myös olla hankalaa, vaikka
määrittelijällä olisi intuitiivinen käsitys luonnon olemuksesta. Usein käsitettä käytetään erotta-
maan ekologinen ympäristö inhimillisestä (psykkisestä, kulttuurisesta ja yhteiskunnallisesta)
ympäristöstä. Luonto voitaisiin määritellä esimerkiksi näin:

- 1) maaperä sekä vesi- ja ilmakehä kasveineen, eläimineen ja muine eliöineen
- 2) ympäristön ekologinen ulottuvuus, joka on läsnä kaikkialla.

YSO-ekvivalenssi: *luonto*

Assosiatiiivinen suhde: *ekologia, luonto-opastus, luonnonperintö, ekologisuus, luonnonsuojelu, luontosuhde, ekosysteemipalvelut, ympäristö*

23

ympäristö

määritelmä

yksilöä ympäröivä fyysisen ja sosiaalisen todellisuuden muodostama kokonaisuus

huomautus

Ympäristökasvatuksen näkökulmasta ympäristö määritellään laajasti. Fyysiseen todellisuuteen
kuuluvat luonnon- ja rakennetut ympäristöt, kun taas sosiaalinen todellisuus muodostuu ihmi-
sistä, yhteisöistä ja instituutioista. Ympäristön ekologiseen ulottuvuuteen (luontoon) kuuluvat
luonnonlakien alaiset tekijät ja ilmiöt. Inhimillinen ympäristö tarkoittaa puolestaan ympäristön
psykkistä, kulttuurista ja yhteiskunnallista ulottuvuutta. Yksilö on ympäristön aktiivinen toimija ja
jatkuva vuorovaikutuksessa sen eri osien kanssa.

YSO-ekvivalenssi: *ympäristö*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristöherkkyys, luonto, ympäristöongelma, kestävän kehityksen kasvat*

24

kaupunkiympäristö

määritelmä

ympäristö, jota luonnehtii yleensä tiivis rakentaminen ja väyläverkoston keskittymät

huomautus

Tyypillisiä kaupunkiympäristöjä ovat taajamat.

YSO-ekvivalenssi: *kaupunkiympäristö*

25

kulttuuriympäristö

määritelmä

ympäristö, joka on syntynyt ihmisen ja luonnon yhteisvaikutuksesta, jossa näkyy ihmisen toiminnan
käynnistämä muutosprosessi tai jolle on annettu kulttuurisia merkityksiä

huomautus

Kulttuurimaisema käsitetään osaksi kulttuuriympäristöä.

YSO-ekvivalenssi: *kulttuuriympäristö*KEKO-yläkäsitem: *ympäristö*

26

lähiympäristö

määritelmä

fyysinen ja sosiaalinen ympäristö, johon yksilön arjen kokemukset liittyvät

huomautus

Lähiympäristöön kuuluvat esimerkiksi asuinpaikka ja jokapäiväisen toiminnan paikat sekä niihin
liittyvät reitit ja sosiaaliset suhteet.

YSO-yläkäsitem: *ympäristö*KEKO-yläkäsitem: *ympäristö*Assosiatiiivinen suhde: *luontosuhde*

27

oppimisympäristö

määritelmä

fyysisten, psyykkisten, sosiaalisten, teknisten tai didaktisten tekijöiden muodostama ympäristö, jonka tavoitteena on edistää oppimista

huomautus

Kestävän kehityksen kannalta olennaista on oppimisympäristöjen moninaisuus.

Mielekkäät ja kokonaisvaltaisesti oppijan kasvua tukevat oppimisympäristöt vahvistavat syvä-
lisen ja monipuolisen ymmärryksen rakentumista. Ymmärrykseen sisältyy tietoja, taitoja, asen-
teita ja arvoja.

YSO-yläkäsité: *ympäristö*

KEKO-yläkäsité: *ympäristö*

Assosiatiiivinen suhde: *luontokasvatus, seikkailukasvatus, oppiminen, ulkona oppiminen*

28

ympäristöjärjestelmä

määritelmä

järjestelmä, joka toimii yhteisön ympäristöjohtamisen käytännön työkaluna ja joka tukee järjestelmäl-
listä ja kokonaisvaltaista yhteisön ympäristövaikutusten hallintaa ja ympäristöasioiden jatkuvaa paran-
tamista

huomautus

Ympäristöjärjestelmä sisältää mm. toiminnan ympäristönäkökohtien ja kehittämistarpeiden
tunnistamisen, tavoitteiden ja toimenpiteiden suunnittelun, toiminnan ohjauksen sekä
seurannan, arvioinnin ja kehittämisen. Ympäristöjärjestelmän kehittämisessä noudatetaan
yleensä ulkoisia kriteerejä. Tunnetuimpia malleja ovat kansainväliset ISO 14000 -sarja ja EMAS.
Yhteisö voi hakea ympäristöjärjestelmälleen sertifiointia.

YSO-ekvivalenssi: *ympäristöjärjestelmät*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristöohjelma, kestävän kehityksen ohjelma, ympäristösertifikaatti,
ympäristöjohtaminen, ympäristösertifiointi, ympäristönäkökohta*

29

demokratia

määritelmä

yhteiskunnallinen järjestelmä, jossa yhteisön jäsenillä on oikeus käyttää päätöksentekovaltaa joko
suoraan tai valitsemiensa edustajien välityksellä

huomautus

Demokratia-käsité voidaan liittää niin julkiseen kuin yksityiseenkin (esim. yritysdemokratia)
pätöksentekoon.

YSO-ekvivalenssi: *demokratia*

30

elämyspedagogiikka

määritelmä

pedagogiikka, jolla pyritään mahdollistamaan ihmisen kasvu ja oppiminen kokonaisvaltaisesti kosketta-
vien elämysten kautta

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *elämyspedagogiikka*

Assosiatiiivinen suhde: *elämyksellinen oppiminen, seikkailukasvatus*

31

Freinet-pedagogiikka

määritelmä

kasvatusjärjestelmä, jonka perustana on ajatus positiivisesta yksilöstä, jolla on luontainen innostus
kaiken tutkimiseen

huomautus

Freinet-pedagogiikka on käytännön toimintaa. Ensimmäinen tavoite on saada lapsi kiinnostu-
maan työstään ja omasta elämästään. Lapsi haluaa oppia, toimia ja vaikuttaa. Opettajan tehtä-
vänä on ohjaajana, kannustajana ja uusiin asioihin innostajana järjestää tähän mahdollisuus.

YSO-ekvivalenssi: *Freinet-pedagogiikka*

32

OTAVA-pedagogiikka

määritelmä

kulttuurisesti kestävä kehityksen arvoihin pohjautuva kasvatustajärjestelmä

huomautus

OTAVA-pedagogiikkaan kuuluu osallisuus ja tekeminen, tutkiva ja ongelmalähtöinen oppiminen, aistit ja tunteet oppimisessa, vuorovaikutteisuus ja yhteisöllisyys sekä arvottaminen, kriittisyys ja vaikuttaminen.

YSO-yläkäsité: [kasvatustajärjestelmät](#)

33

Reggio Emilia -pedagogiikka

määritelmä

yhteisön arvoihin pohjautuva kasvatustajärjestelmä

huomautus

Reggio Emilia -pedagogiikan arvot ovat lasten ja aikuisten oikeus olla oman elämänsä tärkeitä toimijoita, moninaisuuden kunnioitus, demokratia ja osallisuus, oppiminen, leikki, ilo ja tunteet.

Reggio Emilia -pedagogiikka on saanut nimensä pohjoisitalialaisesta Reggio Emilian kaupungista, joka tunnetaan maailman parhaaksi valitun varhaiskasvatuksensa ansiosta.

YSO-ekvivalenssi: [Reggio Emilia -pedagogiikka](#)

34

koulustajärjestelmä

määritelmä

esi- ja perusopetuksen sekä lukio-, ammatillisen, korkea-asteen ja aikuiskoulutuksen muodostama yhteiskunnallinen järjestelmä

huomautus

Koulutus on yleensä osa yhteisön laajempaa kehittämistoimintaa ja inhimillisten voimavarojen kehittämistä. Koulutus voi olla yleissivistävää tai ala- ja ammattikohtaista.

YSO-ekvivalenssi: [koulustajärjestelmät](#)

Assosiatiiivinen suhde: [koulustapolitiikka](#), [kasvatus](#)

35

luontokeskus

määritelmä

keskus, jossa tarjotaan tietyn alueen tai koko maan luontoa, kulttuuriperintöä ja niiden suojelua esitteleviä näyttelyitä ja opastuksia

huomautus

Valtaosaa Suomen luontokeskuksista hallinnoi Metsähallituksen luontopalvelut.

YSO-ekvivalenssi: [luontokeskukset](#)

Assosiatiiivinen suhde: [luonto-opastus](#), [luonnonsuojelu](#), [luontokoulu](#)

36

nuorisokeskus

määritelmä

nuorisotoiminnan keskus, jonka ensisijainen tehtävä on tarjota lapsille, nuorille ja kasvatus- ja nuorisotalan toimijoille lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä tukevia palveluja

huomautus

Nuorisokeskukset tarjoavat turvallisen ja kehittävästä toimintaympäristön, ja toiminnan tavoitteena on tukea nuorten osallisuutta, kasvua ja kehitystä kohti aktiivista kansalaisuutta.

YSO-yläkäsité: [keskukset](#)

37

luontokoulu

määritelmä

tiettyä maantieteellistä aluetta palveleva kestävä elämäntapaa edistävä ja tukeva ympäristökasvatuksen koulutusorganisaatio, jonka tarkoituksena on luontokiinnostuksen ja ympäristöherkkyyden herättäminen

huomautus

Luontokoulu edistää kestävä elämäntavan edellyttämän arvopohjan muodostumista ja ympäristövastuullista toimintaa, lisää oppijoiden ja kasvatustyön ammattilaisten luonnontuntemusta sekä tukee päivähoitoa ja oppilaitosten luonnossa tapahtuvaa toimintaa.

YSO-ekvivalenssi: *luontokoulut*

Assosiatiiivinen suhde: *luontokeskus, kestävä kehityksen kasvatusta, luontokoulun opettaja, ympäristökoulu*

38

oppilaitos

määritelmä

organisaatio, jossa tarjotaan opetusta

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *oppilaitokset*

39

ympäristöpainotteinen oppilaitos

määritelmä

ympäristöpainotteista opetusta antava oppilaitos, jonka opetus perustuu paikallisen koulutuksen järjestäjän hyväksymään opetussuunnitelmaan

huomautus

Ympäristöpainotteista opetusta voidaan toteuttaa lukuisin eri tavoin oppilaitoksesta riippuen.

YSO-yläkäsitem: *koulut (oppilaitokset)*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävän kehityksen kasvatusta, ympäristöopetus, ympäristökoulu*

40

ympäristökoulu

määritelmä

tiettyä maantieteellistä aluetta palveleva, kestävä elämäntapaa edistävä ja tukeva ympäristökasvatuksen koulutusorganisaatio, jonka tarkoituksena on lisätä tietoisuutta ihmisen toiminnan ympäristövaikutuksista ja jokaisen yksilön mahdollisuuksista vaikuttaa ympäristöön ja tulevaisuuteen

huomautus

Ympäristökoulu edistää kestävä elämäntavan edellyttämän arvopohjan muodostumista ja ympäristövastuullista toimintaa, lisää kasvatustilan toimijoiden ympäristökasvatustaitoa sekä tukee päivähoitoa ja oppilaitosten ympäristökasvatukseen liittyvää toimintaa.

YSO-yläkäsitem: *koulutusorganisaatio*

Assosiatiiivinen suhde: *luontokoulu, kestävä kehityksen kasvatusta, ympäristökoulun opettaja, ympäristöpainotteinen oppilaitos, ympäristöosaaminen*

41

kulttuurilaitos

määritelmä

kulttuuria esittävä, tuottava tai edistävä laitos

huomautus

Kulttuurilaitos voi olla yksityinen tai julkinen.

YSO-ekvivalenssi: *kulttuurilaitokset*

42

kansalaisyhteiskunta

määritelmä

yhteiskunta, jossa ihmiset toimivat julkisen sektorin rinnalla järjestäytyneesti ja vapaaehtoisesti yhteisen hyvän edistämiseksi

huomautus

Kansalaisyhteiskuntaan kuuluvat erilaiset kansalaisten järjestöt, verkostot ja yhteisöt.

YSO-ekvivalenssi: [kansalaisyhteiskunta](#)

Assosiatiiivinen suhde: [kansalaisvaikuttaminen](#), [yhteisöllisyys](#), [yhteiskunnallinen vaikuttaminen](#), [osallistuminen](#)

43

kestävä yhteiskunta

määritelmä

yhteiskunta, jossa käytetään energiaa ja luonnonvaroja kohtuullisesti, tuotetaan mahdollisimman vähän päästöjä ja jätteitä, turvataan luonnon monimuotoisuuden säilyminen sekä pidetään huolta kaikkien hyvinvoinnista

huomautus

YSO-yläkäsité: [yhteiskunta](#)

Assosiatiiivinen suhde: [kestävä elämäntapa](#), [hyvinvointi](#), [ekososiaalinen sivistys](#)

1.4 Paikka

44

suojelualue

määritelmä

alue, johon lainsäädännön perusteella kohdistuu tai tulisi kohdistaa suojelutoimenpiteitä

huomautus

Esimerkki suojelualueesta on päätöksenteon pohjana käytettävän selvityksen yhteydessä arvokkaaksi todettu alue, jonka merkitys on kirjattu ja julkistettu.

Suojelualueilla turvataan lajiston ja luontotyyppien monimuotoisuutta sekä huolehditaan kansallismaiseman, kulttuuriperinnön ja virkistys- ja retkeilyalueiden säilymisestä.

YSO-ekvivalenssi: [suojelualueet](#)

Assosiatiiivinen suhde: [kulttuuriympäristö](#)

45

luonnonsuojelualue

määritelmä

luonnonsuojelulailla rauhoitettu suojelualue

huomautus

YSO-ekvivalenssi: [luonnonsuojelualueet](#)

KEKO-yläkäsité: [suojelualue](#)

46

kansallispuisto

määritelmä

valtionneuvoston päätöksellä perustettu, valtion omistama, tietyin rajoituksin yleisölle avoin luonnonsuojelualue

huomautus

YSO-ekvivalenssi: [kansallispuistot](#)

KEKO-yläkäsité: [luonnonsuojelualue](#)

47

luonnonpuisto

määritelmä

lailla tai asetuksella perustettu, tutkimusta ja opetusta palveleva, yleisölle rajoitetusti avoin luonnon-suojelualue

huomautus

YSO-ekvivalenssi: [luonnonpuistot](#)

KEKO-yläkäsité: [luonnonsuojelualue](#)

48

maisema-alue; maisemansuojelualue

määritelmä

valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti arvokkaaksi määritelty, lain nojalla suojeltu luonnon-piirteistä ja ihmisen luomista elementeistä koostuva suojelualue

huomautus

Maisemien vaalimiseksi voidaan perustaa maisema-alueita, luonnonsuojelualueita, luonnon-puistoja ja kansallisia kaupunkipuistoja. Vuonna 2013 Suomessa oli 156 maisema-alueita, jotka ovat valtioneuvoston periaatepäätöksen (1995) mukaan valtakunnallisesti arvokkaita. Maakunta-kaavoissa osoitetaan maakunnallisesti merkittäviä maisema-alueita.

YSO-yläkäsité: [suojelualueet](#)

KEKO-yläkäsité: [suojelualue](#)

49

historiallinen alue

määritelmä

alue, jolla on historiallista arvoa ja merkitystä

huomautus

Historiallisilla alueilla voi olla esimerkiksi asumiseen tai elinkeinoon liittyviä merkkejä. Alueen ominaispiirteet voivat kertoa jonkin teeman tai aikakauden historiasta.

YSO-yläkäsité: [ihmisen määrittämät alueet](#)

50

puisto

määritelmä

viheralue, jota hoidetaan ja jolle on suunnitelmallisesti istutettu viherkasveja

huomautus

Puistoilla on erityinen tehtävä perinnekasvien säilyttämisessä, hoitamisessa, kunnostamisessa ja yleisölle esittelemisessä sekä virkistys-, harrastus- ja kasvatuskäytössä.

YSO-ekvivalenssi: [puistot](#)

51

maaseutualue

määritelmä

maatalouden ja maaseutumaisen asutuksen muovaama alue

huomautus

YSO-yläkäsité: [alueet](#)

52

metsäalue

määritelmä

puuston latvuspeittävyuden mukaan määritelty alue, joka on tietyn eliöyhteisön elinympäristö

huomautus

Metsäalueisiin voivat kuulua myös kankaat, suot ja kalliot. Arvokkaimmat luonnontilaiset metsät on suojeltu Suomessa vanhojen metsien suojeluohjelmalla. Jäljellä olevia aarniometsiä suojellaan ekosysteemien toimivuuden ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.

YSO-yläkäsité: [alueet](#)

53

rakennettu alue

määritelmä

alue, jolla on rakennuksia tai rakennelmia

huomautus

YSO-yläkäsité: *alueet*

54

perinnetila

määritelmä

maatila, jonka tarkoituksena on kulttuurimaiseman, vanhan rakennuskannan ja kulttuurista riippuvaisten lajien suojele sekä vanhan perinnetiedon ylläpitäminen

huomautus

YSO-yläkäsité: *tilat (maa-alueet)*

55

puutarha

määritelmä

paikka, jossa viljellään hyöty- tai koristekasveja

huomautus

Puutarhoilla on erityinen tehtävä perinnekasvien säilyttämisessä, hoitamisessa, kunnostamisessa ja yleisölle esittelemisessä sekä virkistys-, harrastus- ja kasvatuskäytössä.

YSO-ekvivalenssi: *puutarhat*

56

koulupuutarha

määritelmä

puutarha, jonka hoitamisella on kasvatuksellisia tavoitteita

huomautus

Aiemmin koulupuutarhoilla on ollut merkitystä kouluruuan tuottajana.

YSO-yläkäsité: *puutarhat*

KEKO-yläkäsité: *puutarha*

2 OMINAISUUDET

57

hyvyys

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu eettinen arvokkuus, puhtaus, jalous, ylevyys, hienous, hyväsydämyisyys, lempeys tai ystävällisyys

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *hyvyys*

58

avoimuus

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu avomielisyyttä, salaillemattomuus, rehellisyys, vilpittömyys, suoruus tai rehtiys

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *avoimuus*

59

identiteetti

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu omin olemus, ominaislaatu ja yksilöllisyys

huomautus

Identiteettiin kuuluu tietoisuus itsestä ja omasta toiminnasta sekä ihmisen olemuksen pohtiminen.

YSO-ekvivalenssi: *identiteetti*

60

innovatiivisuus

määritelmä

ominaisuus, joka koskee ja luo innovaatioita

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *innovatiivisuus*

61

itsenäisyys

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu riippumattomuus toisten vallasta, holhouksesta tai avusta

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *itsenäisyys (vaikutteista)*

62

kulttuurisensitiivisyys

määritelmä

ominaisuus, jonka avulla voi havainnoida, aistia ja kokea kulttuuria sekä siinä tapahtuvia muutoksia

huomautus

Kulttuurisensitiivisyys pitää sisällään myös yksilön kokemusten ja havaintojen pohjalle rakentuvan tunnepitoisen suhteen kulttuuriin sekä empatian eri kulttuurien edustajia kohtaan.

YSO-yläkäsitem: *mentaaliset ominaisuudet*

Assosiativinen suhde: *osaaminen*

63

luottavaisuus

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu luottamus tulevaisuutta kohtaan

huomautus

YSO-yläkäsitem: *mentaaliset ominaisuudet*

64

omaehtoisuus

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu oma-aloitteisuus, spontaanisuus, pakottomuus tai ohjaamattomuus

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *omaehtoisuus*

65

osaaminen

huomautus

Osaamisen voi saavuttaa harjaantumisen tai oppimisen avulla.

YSO-ekvivalenssi: *osaaminen*

Assosiatiiivinen suhde: *kulttuurisesti kestävä kasvat*

66

ympäristöosaaminen; ympäristökompetenssi

määritelmä

osaaminen, jota yhdistetään muuhun osaamiseen toiminnan kaikissa vaiheissa ympäristöhaittojen minimoimiseksi ja ympäristöongelmien ratkaisemiseksi

huomautus

Ammatillisesta näkökulmasta ympäristöosaaminen on ammattitaidon osa, jota tarvitaan kaikilla aloilla ja kaikissa ammateissa. Ympäristöosaaminen perustuu ekologiseen ymmärrykseen, poik-
kitieteelliseen tarkasteluun, käytännön ongelmanratkaisutaitoihin ja jaettuun asiantuntijuuteen.

YSO-yläkäsitem: *osaaminen*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävän kehityksen koulutus, ympäristöongelma, ympäristöopetus*

67

positiivisuus

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu myönteinen, suopea asenne ja suhtautuminen

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *positiivisuus*

68

taito

huomautus

Taito voi olla luontainen tai saavutettu harjaantumisen tai oppimisen avulla.

YSO-ekvivalenssi: *taidot*

69

ajattelun taito

määritelmä

taito hankkia, analysoida ja prosessoida tietoa

huomautus

YSO-yläkäsitem: *taidot*

KEKO-yläkäsitem: *taito*

70

käsillä tekemisen taito

huomautus

Käsillä tekemisen taitoihin kuuluu esimerkiksi askartelu- tai korjaustaidot.

YSO-yläkäsitem: *taidot*

KEKO-yläkäsitem: *taito*

71

kulttuurinen lukutaito; kulttuurin lukutaito

määritelmä

taito ymmärtää erilaisten kulttuurien merkityksiä sekä tämän seurauksena taito arvioida, verrata ja tulkita eri kulttuureja, jotka ovat kietoutuneet toisiinsa tietystä paikasta

huomautus

Kulttuurin lukutaito mahdollistaa hienovaraisen ja tuloksellisen toiminnan maailmassa, jota luonnehtii monimuotoisuus ja jossa on vaikea menestyä ilman taitoa ymmärtää erilaisuutta. Kulttuurista lukutaitoa tarvitsevat sekä kantaväestö että erilaiset vähemmistö- ja muut ryhmät.

YSO-yläkäsitem: *taidot*

Assosiatiivinen suhde: *kulttuurinen pääoma, ekologinen lukutaito, ympäristönlukutaito*

72

ekologinen lukutaito

määritelmä

taito ymmärtää luonnon järjestelmiä, jotka tekevät elämän maapallolla mahdolliseksi, ja käyttää niitä kestävien yhdyskuntien rakentamiseen

huomautus

YSO-yläkäsitem: *lukutaito*

Assosiatiivinen suhde: *ympäristövastuullisuus, ekososiaalinen sivistys, ekologisuus, ympäristönlukutaito, kulttuurinen lukutaito*

73

ympäristönlukutaito

määritelmä

taito havainnoida, aistia ja tulkita ympäristöä sekä siinä tapahtuvia muutoksia

huomautus

Ympäristö käsitteenä ymmärretään kestävän kehityksen kasvatuksessa moniulotteisesti. Ympäristönlukutaito pitää sisällään mm. seuraavat näkökulmat: ymmärrys ympäristökysymyksistä ja vastuu ympäristöstä, kulttuuriperintöprosessin ymmärrys, valmiudet ymmärtää yhteiskuntaa eri toimijoiden näkökulmista, valmiudet oppia osallistumaan ja vaikuttamaan demokraattiseen päätöksentekoon ja valmiudet ylläpitää demokraattisia toimintatapoja.

YSO-yläkäsitem: *lukutaito*

Assosiatiivinen suhde: *ekologinen lukutaito, kulttuurinen lukutaito*

74

vuorovaikutustaidot; sosiaaliset taidot

määritelmä

taito toimia vuorovaikutteisesti ja dialogisesti ympäristön kanssa, kyky kohdata monenlaisia ihmisiä sekä kyky toimia verkostoissa

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *sosiaaliset taidot*

KEKO-yläkäsitem: *taito*

75

ympäristötietoisuus

määritelmä

ympäristönäkökohtien tiedostaminen ja niiden huomioiminen toimintaa koskevia päätöksiä ja valintoja tehtäessä

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *ympäristötietoisuus*

Assosiatiivinen suhde: *ympäristönäkökohta, kestävä toimintatapa, ympäristövastuullisuus, ekotukitoiminta*

76

ympäristöherkkyys

määritelmä

ominaisuus, jonka avulla yksilö voi rakentaa kokemusten ja havaintojen pohjalta tunnepitoisen ja empaattisen suhteen luontoon

huomautus

YSO-yläkäsité: *mentaaliset ominaisuudet*

Assosiatiiivinen suhde: *luontosuhde, luontokasvatus, ympäristö*

77

monikulttuurisuus

määritelmä

ilmiö tai ominaisuus, joka liittyy, perustuu tai kohdistuu useaan kulttuuriin ja sisältää monen eri kulttuurin piirteitä

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *monikulttuurisuus*

78

monimuotoisuus

määritelmä

ominaisuus, joka liittyy yksilöiden erilaisuuteen

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *monimuotoisuus*

79

ekologinen monimuotoisuus

määritelmä

eliöiden ja ympäristön monimuotoisuus

huomautus

YSO-yläkäsité: *monimuotoisuus*

KEKO-yläkäsité: *monimuotoisuus*

80

moninaisuus

määritelmä

yhteisöön kuuluvien yksilöiden erilaisuus ja yhdenvertaisuus

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *moninaisuus*

81

vastuullisuus

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu vastuun ottaminen omasta toiminnasta

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *vastuullisuus*

Assosiatiiivinen suhde: *suljetun systeemin periaate*

82

ympäristövastuullisuus

määritelmä

yksilön tai yhteisön pyrkimys toimia ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla oman pätevyden ja toimintaympäristön tarjoamien mahdollisuuksien mukaan

huomautus

YSO-yläkäsité: *vastuullisuus*

KEKO-yläkäsité: *vastuullisuus*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristötietoisuus, ekologisuus, ympäristöohjelma, ympäristökansalaisuus, ekologinen lukutaito, ekotukitoiminta, kestävä toimintatapa, ympäristövastaava, kestävä elämäntapa, ekososiaalinen sivistys, yhteiskuntavastuu*

83

yhteisöllisyys

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu kokemus yhteenkuuluvuudesta, osallisuudesta ja vaikuttamismahdollisuuksista yhteisössä

huomautus

Yhteisöllisyys edistää vastuuta ja välittämistä muista ihmisistä, elinympäristöstä ja yhteisestä hyvinvoinnista.

YSO-ekvivalenssi: *yhteisöllisyys*

Assosiatiiivinen suhde: *kansalaisyhteiskunta, hyvinvointi, osallisuus, osallistuminen*

84

aktiivinen kansalaisuus; osallistuva kansalaisuus

määritelmä

tiedot, taidot ja tahto ottaa kantaa yhteisiin asioihin ja toimia yhteisen hyvän puolesta

huomautus

Aktiiviselle kansalaisuudelle on ominaista kriittinen ajattelu, vastuullisuus ja osallistuminen eri tavoin yhteiskunnan eri tasoilla.

YSO-yläkäsité: *ulkoiset ominaisuudet*

Assosiatiiivinen suhde: *osallistuminen, tulevaisuuskasvatus, voimaantuminen, yhteiskunnallinen vaikuttaminen, valtautuminen, kansalaisvaikuttaminen*

85

ympäristökansalaisuus

määritelmä

ympäristövastuullinen aktiivinen kansalaisuus, jonka kautta yksilö kokee itsensä osallisena kestävän tulevaisuuden rakentamisessa

huomautus

Ympäristökansalaisuutta tukeva ympäristökasvatus tarjoaa mahdollisuuden olla kansalainen ja oppia kansalaisuutta omassa elämässä itse toimimalla.

KEKO-yläkäsité: *aktiivinen kansalaisuus*

Assosiatiiivinen suhde: *valtautuminen, kansalaisvaikuttaminen, voimaantuminen, ympäristövastuullisuus*

86

dialogisuus

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu keskustelu tai vuoropuhelu eri tahojen kesken

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *dialogisuus*

87

eettisyys

määritelmä

etiikkaan kuuluva tai perustuva ominaisuus, joka liittyy moraalifilosofiaan, moraalisuuteen tai siveellisyteen

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *eettisyys*

88

ekologisuus

määritelmä

tuotteen, palvelun tai valinnan ympäristövaikutusten vähäisempi haitallisuus verrattuna muihin tarjolla oleviin vaihtoehtoihin

huomautus

Arkikäytössä käsite ekologinen on saanut monia merkityksiä. Sitä käytetään löyhästi kuvaamaan tuotetta, palvelua tai valintaa, jolla väitetään olevan vähemmän haitallisia ympäristövaikutuksia kuin muilla tarjolla olevilla vaihtoehdoilla. Myös käsitettä ympäristöystävällinen sekä etuliitettä eko- käytetään vastaavalla tavalla.

YSO-yläkäsitemäärittely: *ulkoiset ominaisuudet*

Assosiativinen suhde: *ekologia, ympäristövastuullisuus, ekologinen lukutaito, luonto*

89

esteettisyys

määritelmä

estetiikkaan kuuluva tai sitä koskeva ominaisuus, johon liittyy taiteellisuus tai kauneus

huomautus

Kulttuuriperintökasvatukseen sisältyy myös ympäristöestetiikka.

YSO-ekvivalenssi: *esteettisyys*

90

hyvinvointi

määritelmä

kokonaisvaltainen tila, jossa yksilöllä on kohtuullisesti resursseja elämiseen, vastuullista ja mielekästä tekemistä, mahdollisuus kokea yhteenkuuluvuutta, osallisuutta ja rakkautta sekä tunne omasta arvokkuudesta

huomautus

Hyvinvointi edellyttää muiden ihmisten, lajien ja luonnon kokonaisuuden hyvinvoinnin huomiointia.

YSO-ekvivalenssi: *hyvinvointi (henkilökohtainen)*

Assosiativinen suhde: *kohtuutalous, ympäristönsuojelu, ekosysteemipalvelut, kestävä yhteiskunta, kohtuullisuus, yhteisöllisyys*

91

vuorovaikutteisuus

määritelmä

ominaisuus, jonka avulla voi olla kanssakäymisessä muiden kanssa, vaikuttaa muihin ja saada vastavuoroisesti muilta vaikutteita

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *interaktiivisuus*

92

kansainvälisyys

määritelmä

ominaisuus, joka liittyy eri kansojen tai valtioiden välisiin asioihin tai joka on niille yhteinen

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *kansainvälisyys*

93

kohtuullisuus; kohtuus

määritelmä

ominaisuus, joka liittyy sopivuuteen, asianmukaisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen

huomautus

Kestävän kehityksen näkökulmasta kohtuullisuus tarkoittaa hyvinvoinnin ja kulutuksen tasoa, jolla luonnonvarojen käyttö on riittävä maailmanlaajuisesti nykyisille ja tuleville sukupolville.

YSO-ekvivalenssi: *kohtuus*

Assosiativinen suhde: *kohtuutalous, kohtuullistaminen, hyvinvointi*

94

kontekstuaalisuus

määritelmä

ominaisuus, joka ilmaisee tilannesidonnaisuutta

huomautus

YSO-yläkäsité: *ulkoiset ominaisuudet*

95

moniarvoisuus

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu monenlaisten arvojen esiintyminen rinnakkain

huomautus

YSO-yläkäsité: *ulkoiset ominaisuudet*

96

omakohtaisuus

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu henkilökohtainen kokemus

huomautus

YSO-yläkäsité: *ulkoiset ominaisuudet*

97

osallisuus

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu yksilön kokemus omien kykyjen riittävydestä, oman roolin merkityksellisyydestä ja vastuun saamisesta omassa yhteisössä

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *osallisuus*

Assosiativinen suhde: *yhteisöllisyys, osallistuminen*

98

paikallisuus

määritelmä

ominaisuus, joka liittyy tiettyyn paikkaan

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *paikallisuus*

99

historiallinen muistomerkki

määritelmä

muistomerkki, jolla on erityistä merkitystä historiansa, arkkitehtonisen arvonsa, laatunsa tai muun poikkeuksellisuutensa vuoksi

huomautus

YSO-yläkäsité: *muistomerkit*

100

elävä kulttuuriperintö

määritelmä

olemassa olevat alkuperäiskasvit ja -eläimet

huomautus

Elävää kulttuuriperintöä ovat alkuperäislajikkeet ja -rodut.

Arkikielessä elävä kulttuuriperintö -sanaa käytetään laajemmassa merkityksessä kuvaamaan käytössä olevia perinteitä.

YSO-yläkäsité: *lajit (rooli)*

101

arkeologinen kohde

määritelmä

muinaisjäännöksiä sisältävä paikka tai alue

huomautus

YSO-yläkäsitemerkintä: *paikkaan liittyvä rooli*

102

historiallinen kohde

määritelmä

kohde, jolla on erityistä merkitystä historiansa, arkkitehtonisen arvonsa, laatunsa tai muun poikkeuksellisuutensa vuoksi

huomautus

YSO-yläkäsitemerkintä: *paikkaan liittyvä rooli*

103

luontokohde

määritelmä

luontoarvojen takia erityistä kiinnostusta herättävä retki- tai matkailukohde

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *luontokohteet*

104

suojelukohde; suojeltava kohde

määritelmä

kohde, johon lainsäädännön perusteella kohdistuu tai tulisi kohdistaa suojelutoimenpiteitä

huomautus

Suojelukohteella on historiallista, taiteellista, tieteellistä tai teknistä arvoa.

YSO-ekvivalenssi: *suojelukohteet*

105

maailmanperintökohde

määritelmä

UNESCOn maailmanperintöluetteloon hyväksytty kulttuuriperinnön tai luonnonperinnön suojelukohde, jolla on erityistä maailmanlaajuista arvoa

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *maailmanperintökohteet*

KEKO-yläkäsitemerkintä: *suojelukohde*

106

luontokoulun opettaja; luontokouluopettaja

määritelmä

luontokoulussa työskentelevä ympäristökasvattaja, joka tekee pedagogista työtä lasten, nuorten ja kasvattajien kanssa sekä edistää ja kehittää ympäristökasvatusta toiminta-alueellaan

huomautus

YSO-yläkäsitemerkintä: *opettajat*

KEKO-yläkäsitemerkintä: *ympäristökasvattaja (ammatit)*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristökoulun opettaja, luontokoulu*

107

ympäristökoulun opettaja; ympäristökouluopettaja

määritelmä

ympäristökoulussa työskentelevä ympäristökasvattaja, joka tekee pedagogista työtä lasten, nuorten ja kasvattajien kanssa sekä edistää ja kehittää ympäristökasvatusta toiminta-alueellaan

huomautus

YSO-yläkäsitemerkintä: *opettajat*

KEKO-yläkäsitemerkintä: *ympäristökasvattaja (ammatit)*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristökoulu, luontokoulun opettaja, kestävän kehityksen kasvat*

108

ympäristökasvattaja (ammatit)

määritelmä

henkilö, joka tekee käytännön ympäristökasvatustyötä kestävän elämäntavan edistämiseksi sekä ympäristöherkkyyden, -tuntemuksen ja -myönteisyyden lisäämiseksi opettaen, kouluttaen ja neuvoen eri-ikäisiä ihmisiä

huomautus

YSO-yläkäsitemäärittely: *toimintaan liittyvä rooli*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävä elämäntapa, kasvatustiete, kestävän kehityksen kasvatustiete*

109

ympäristökasvattaja (oppiarvot)

määritelmä

henkilö, joka on suorittanut ympäristöalan erikoisammattitutkinnon osaamisalanaan ympäristökasvatustiete

huomautus

YSO-yläkäsitemäärittely: *toimintaan liittyvä rooli*

Assosiatiiivinen suhde: *kasvatustiete, kestävän kehityksen kasvatustiete, kestävä elämäntapa*

110

ympäristövastaava

määritelmä

henkilö, joka on nimetty suunnittelemaan ja ohjaamaan yhteisön ympäristötyötä ja joka vastaa työn etenemisestä johdon tuella

huomautus

Ympäristövastaavan työtä tehdään yhteisöstä riippuen oman toimen ohella tai päätoimisesti. Käytännön ympäristötyö kuuluu yhteisön jokaiselle jäsenelle.

YSO-yläkäsitemäärittely: *toimintaan liittyvä rooli*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävän kehityksen ohjelma, ekotukitoiminta, ympäristövastuullisuus*

111

ylisukupolvisuus

määritelmä

ominaisuus, johon kuuluu näkemys siitä, että tiedot, taidot, kulttuuri ja hyvinvointi siirtyvät sukupolvien välillä molempiin suuntiin

huomautus

YSO-yläkäsitemäärittely: *ulkoiset ominaisuudet*

3 TAPAHTUMAT JA TOIMINTA

3.1 Ilmiöt

112

kohtuutalous; degrowth-ajattelu

en degrowth

määritelmä

poliittinen, taloudellinen ja sosiaalinen aate, joka kyseenalaistaa talouden kulttuurisen ylivallan ja tavoittelee järjestelmää, joka ei perustu talouskasvuun

huomautus

Kohtuutalous tähtää onnellisuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseen keinoilla, jotka eivät perustu kulu-
tukseen.

YSO-ekvivalenssi: *degrowth-ajattelu*

Assosiativinen suhde: *kohtuullisuus, kohtuullistaminen, hyvinvointi*

113

kulttuuri

määritelmä

yhteisön tai koko ihmiskunnan henkisten ja aineellisten saavutusten kokonaisuus

huomautus

Kestävän kehityksen kasvatuksessa kulttuuri nähdään välineenä hyvään elämiseen: se luo uskoa tulevaisuuteen, auttaa oivaltamaan asioita, sallii erilaisuutta, mahdollistaa luovuuden, luo hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä sekä on silta menneisyydestä tulevaan. Kulttuuri ja kulttuurissa tapahtuvat muutokset ovat keino edistää kestävästä kehitystä.

Kulttuuri voi tarkoittaa myös yksilön tai yhteisön henkisten tai ruumiillisten kykyjen kehittämistä tai vakiintuneita toimintatapoja.

YSO-ekvivalenssi: *kulttuuri (toimintatavat)*

114

esinekulttuuri

määritelmä

aineellinen kulttuuri, joka liittyy esineisiin ja niiden käyttöön

huomautus

YSO-yläkäsité: *aineellinen kulttuuri*

115

ammattikulttuuri

määritelmä

kulttuuri, joka yhdistää eri toimijoita ammattialan sisällä ja johon liittyy tietyt arvot sekä ajattelu- ja toimintatavat

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *ammattikulttuuri*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuri*

116

kansankulttuuri

määritelmä

kansanomainen kulttuuri

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *kansankulttuuri*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuri*

117

käsityökulttuuri

määritelmä

kulttuuri, joka liittyy käsin tai käsityökaluin suoritettavaan työhön

huomautus

YSO-yläkäsité: *kulttuuri (toimintatavat)*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuri*

118

maaseutukulttuuri

määritelmä

maaseutualueille ominainen kulttuuri

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *maaseutukulttuuri*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuri*

119

paikalliskulttuuri

määritelmä

tietyn alueen tai paikan kulttuuri

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *paikalliskulttuuri*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuri*

120

tapakulttuuri

määritelmä

kulttuuri, joka liittyy yhteisön ja yksilöiden tapoihin

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *tapakulttuuri*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuri*

121

kulttuuriperintö

määritelmä

perintö, jonka muodostaa yhteinen menneisyydestä säilynyt aineellinen ja aineeton kulttuuri

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *kulttuuriperintö*

Assosiatiiivinen suhde: *luonnonperintö, kulttuuriperintökasvatus*

122

aineellinen kulttuuriperintö

määritelmä

ihmisen toiminnan ja luonnonhistoriallisen kehityksen seurauksena syntynyt, yhteinen, ainetta oleva, materiaallinen kulttuuriperintö

huomautus

Aineellinen kulttuuriperintö on joko kiinteää (kuten rakennukset) tai irtainta (kuten esineet).

YSO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

123

aineeton kulttuuriperintö

määritelmä

perinteiseen kansankulttuuriin kuuluvat tai kansanomaiset traditiot, perinteet, uskomukset, tavat ja taidot sisältävä kulttuuriperintö

huomautus

Määritelmä pohjautuu UNESCO:n aineettoman kulttuuriperinnön määrittelyyn. Aineettomaan kulttuuriperintöön sisällytetään kaikki ei-esineellinen perintö riippumatta siitä, missä yhteisön tai yhteiskunnan kerrostumassa se on syntynyt ja esiintynyt.

YSO-ekvivalenssi: *aineeton kulttuuriperintö*

KEKO-yläkäsitemerkintä: *kulttuuriperintö*

124

arkeologinen kulttuuriperintö

määritelmä

kulttuuriperintö, joka koostuu menneisyyden materiaalisista jäännöksistä sekä niitä koskevasta tutkimus- ja arkistoaineistosta

huomautus

YSO-yläkäsitemerkintä: *kulttuuriperintö*

KEKO-yläkäsitemerkintä: *kulttuuriperintö*

125

arkistoperintö

määritelmä

arkistoihin koottu kulttuuriperintö

huomautus

YSO-yläkäsitemerkintä: *kulttuuriperintö*

KEKO-yläkäsitemerkintä: *kulttuuriperintö*

126

kirjastoperintö

määritelmä

kirjastoihin koottu kulttuuriperintö

huomautus

KEKO-yläkäsitemerkintä: *arkistoperintö*

127

henkinen perintö

määritelmä

kulttuuriperintö, joka koostuu ihmisen älyn ja hengen tuottamista kulttuurisista, taiteellisista ja tieteellisistä tuotoksista

huomautus

Henkiseksi perinnöksi ymmärretään esimerkiksi musiikki ja kirjallisuus.

YSO-yläkäsitemerkintä: *kulttuuriperintö*

KEKO-yläkäsitemerkintä: *kulttuuriperintö*

128

historiallinen kulttuuriperintö

määritelmä

historiaan liittyvä aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö

huomautus

YSO-yläkäsitemerkintä: *kulttuuriperintö*

KEKO-yläkäsitemerkintä: *kulttuuriperintö*

129

käsityöperintö

määritelmä

käsin tai käsityökaluin suoritettavaan työhön liittyvä kulttuuriperintö

huomautus

YSO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

130

kaupunkiperintö

määritelmä

kaupunkien historiaan liittyvä aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö

huomautus

YSO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

131

maaseutuperintö

määritelmä

maataloutteen ja maaseutumaiseen asutukseen liittyvä aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö

huomautus

YSO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

132

merellinen perintö

määritelmä

merenkulkuun ja merien käyttöön liittyvä aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö

huomautus

YSO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

133

rakennusperintö; rakennettu kulttuuriperintö

määritelmä

kulttuuriperintö, joka muodostuu rakennuksista, rakennelmista ja rakennetuista alueista sekä maan-
käytön ja rakentamisen historiasta ja tavasta, jolla rakennettu ympäristö on syntynyt

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *rakennusperintö*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

134

rakennustaiteellinen perintö

määritelmä

rakennusperintö, jolla on erityistä historiallista, arkeologista, taiteellista, tieteellistä, sosiaalista tai
teknistä merkitystä

huomautus

YSO-yläkäsité: *rakennusperintö*

KEKO-yläkäsité: *rakennusperintö*

135

tieteellinen perintö

määritelmä

tieteiden historiaan ja kehitykseen liittyvä aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö

huomautus

YSO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

KEKO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

136

uskonnollinen perintö

määritelmä

uskonnon harjoittamisen historiaan ja kehitykseen liittyvä aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö

huomautus

YSO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*KEKO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

137

vaikea kulttuuriperintö

määritelmä

historiaan liittyvä sellainen aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö, joka ei sovi yksioikoisesti niiden ryhmien identiteettiin, joiden menneisyyteen tai historiaan kulttuuriperintö liittyy

huomautus

Vaikea kulttuuriperintö synnyttää usein positiivisten mielikuvien sijasta negatiivisesti värittyneitä mielikuvia. Vaikeaa kulttuuriperintöä ovat esimerkiksi sotien tapahtumat.

YSO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*KEKO-yläkäsité: *kulttuuriperintö*

138

luonnonperintö

määritelmä

menneisyydestä säilynyt, ihmisen toiminnan ja luonnonhistoriallisen kehityksen seurauksena syntynyt, yhteinen aineellinen ja aineeton perintö

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *luonnonperintö*Assosiatiiivinen suhde: *luonto, kulttuuriperintö, maailmankuva*

139

maisemaperintö

määritelmä

maisemallisista kokonaisuuksista muodostuva perintö

huomautus

Maisemallisten kokonaisuuksien ominaisuudet johtuvat luonnon tai ihmisen toiminnasta ja vuorovaikutuksesta.

YSO-yläkäsité: *kulttuuriset ilmiöt*Assosiatiiivinen suhde: *kulttuuriperintö, luonnonperintö*

140

perinne

määritelmä

kulttuurinen ilmiö, joka muodostuu perityistä tavoista, käytänteistä, tiedoista tai traditioista

huomautus

Ilmiö muuttuu perinteeksi silloin, kun siitä tulee yleinen toimintatapa tai kun se siirtyy sukupolvelta toiselle.

YSO-ekvivalenssi: *perinne*Assosiatiiivinen suhde: *kulttuuri*

141

musiikkiperinne

määritelmä

musiikkiin liittyvä perinne

huomautus

YSO-yläkäsité: *perinne*KEKO-yläkäsité: *perinne*

142

ruokaperinne

määritelmä

ruokaan ja ravintoon liittyvä perinne

huomautus

Suomessa ruokaperinne on tyypillisesti jakautunut maantieteellisten alueitten mukaan.

YSO-ekvivalenssi: *ruokaperinne*

KEKO-yläkäsitem: *perinne*

143

ekososiaalinen sivistys

määritelmä

sivistys, johon liittyy inhimillisen kasvun kautta saavutettu ymmärrys ihmisen vapauksista ja vastuista, jotka perustuvat riippuvuuteen luonnosta ja toisista ihmisistä

huomautus

Ekososiaalinen sivistys auttaa ottamaan ekologiset ja sosiaaliset kysymykset huomioon jokapäiväisessä toiminnassa sekä rakentamaan kestävää tulevaisuutta. Ekososiaaliseen sivistykseen kuuluvat kriittisyys, ajattelun taidot ja kyky asettua muiden asemaan.

YSO-yläkäsitem: *sivistys*

Assosiativinen suhde: *kestävä yhteiskunta, ekologinen lukutaito, ympäristövastuullisuus*

144

uskonto

määritelmä

uskonnollinen ilmiö, johon kuuluu usko jotakin asiaa kohtaan ja siihen liittyvä pyhyiden kokemus

huomautus

Uskonto on usein muotoutunut oppijärjestelmäksi ja se ilmenee erilaisina (yhteisöllisinä) tapoina ja rituaaleina.

YSO-ekvivalenssi: *uskonnot (opit)*

Assosiativinen suhde: *kulttuuri, ekoteologia*

145

ekologinen eheys

määritelmä

luonnontieteellinen ilmiö, jossa eliöiden ja ympäristön välillä vallitsee yhtenäisyys, tasapainoisuus ja ristiriidattomuus

huomautus

YSO-yläkäsitem: *luonnontieteelliset ilmiöt*

146

arvostaminen

määritelmä

ilmiö, jossa ammattitaito, asiantuntijuus, oma itse, toiset ja ympäristö nähdään tärkeinä

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *arvostus*

147

oikeudenmukaisuus

määritelmä

arvo, jonka perusteella jotain pidetään yleistä oikeuskäsitystä tai oikeudentuntoa vastaavana, oikeamielisenä tai oikeellisenä

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *oikeudenmukaisuus*

148

maailmankuva

määritelmä

yksilön tai yhteisön maailmaa koskevien käsitysten muodostama kokonaisuus, joka suuntaa ajattelua, käsityksiä ja toimintaa

huomautus

Maailmankuva ja arvot muodostavat yhdessä yksilön maailmankatsomuksen.

YSO-ekvivalenssi: *maailmankuva*

Assosiatiiivinen suhde: *elämäntapa, luonnonperintö, kohtuullistaminen*

149

suljetun systeemin periaate

määritelmä

periaate, jonka mukaan jokin systeemi on resurssiltaan rajallinen tila

huomautus

Esimerkiksi maapallo katsotaan suljetuksi systeemiksi. Maapallo ei kuitenkaan ole eristetty systeemi, koska energia virtaa systeemin läpi.

YSO-yläkäsité: *periaatteet*

150

empatia

määritelmä

tunne, jossa eläydytään myötätuntoisesti toisen asemaan

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *empatia*

151

sydämellisyys

määritelmä

tunne, joka on hyväntahtoinen, hyväsydäminen, herttainen tai rakastettava

huomautus

YSO-yläkäsité: *tunteet*

152

luontosuhde

määritelmä

suhde, joka on yksilön tai yhteisön ja luonnon välillä

huomautus

Luontosuhdetta voidaan tarkastella esimerkiksi ympäristöherkkyyden, arvojen, tietojen, toiminnan, kehon toimintojen tai ekologian kautta. Käytössä on myös sisällöltään laajempi käsite ympäristösuhde (vrt. käsite ympäristö).

YSO-ekvivalenssi: *luontosuhde*

Assosiatiiivinen suhde: *lähiympäristö, ympäristöherkkyys, luontokasvatus, luonto*

153

elämäntapa

määritelmä

yksilön tai yhteisön tapa elää ja toimia

huomautus

Elämäntapa sisältää arjen käytännöt, työn, kulutuksen, perheen ja vapaa-ajan.

YSO-ekvivalenssi: *elämäntapa (tyyli)*

Assosiatiiivinen suhde: *maailmankuva, kestävät kulutusvalinnat, kohtuullistaminen*

154

kohtuullistaminen; leppoistaminen

en downshifting

määritelmä

elämäntapa, jonka tavoitteena on mielekäs elämä ja mielenrauha työntekoa ja kulutusta vähentämällä

huomautus

Kohtuullistamista pidetään kiirettä ja tehokkuutta vaativan elämäntavan vaihtoehtona.

YSO-ekvivalenssi: *downshiftingaus*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävät kulutusvalinnat, kohtuullisuus, kohtuutalous*

155

kestävä elämäntapa

määritelmä

elämäntapa, johon sitoutuneet yksilöt noudattavat erilaisissa tehtävissään ja elämänkaarensa kaikissa vaiheissa kestäviä toimintatapoja ottaen huomioon valintojensa ekologisia, taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia sekä paikallisesti että maailmanlaajuisesti

huomautus

YSO-yläkäsité: *elämäntapa (tyyli)*

KEKO-yläkäsité: *elämäntapa*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävä yhteiskunta, kestävä toimintatapa, kestävät kulutusvalinnat, ympäristövastuullisuus*

156

koulutuspolitiikka

määritelmä

yhteiskuntapolitiikan osa, jossa määritellään koulutukseen liittyvät kehykset ja laajat yleistavoitteet

huomautus

Koulutuspolitiikassa on kyse edistettävien arvojen valinnasta ja vallan käytöstä, mutta myös toimintalinjojen vetämisestä ja keinoista käytännön kasvatus- ja koulutusongelmien ratkaisemiseksi. Koulutuspolitiikka on myös oppimisen edistämispolitiikkaa.

YSO-ekvivalenssi: *koulutuspolitiikka*

Assosiatiiivinen suhde: *kasvatus, koulutus, koulutusjärjestelmä, kestävän kehityksen koulutus*

157

suojelupolitiikka

määritelmä

yhteiskuntapolitiikan osa, jossa määritellään valtion tai instituutioiden toimintalinja ja siitä johdetut menettelytavat suojeluasioissa

huomautus

Esimerkiksi luonnon-, ympäristön- ja kulttuurinsuojelu kuuluvat suojelupolitiikkaan.

YSO-yläkäsité: *yhteiskuntapolitiikka*

Assosiatiiivinen suhde: *toimenpidestrategia*

158

ympäristöpolitiikka (yhteiskuntapolitiikka)

määritelmä

yhteiskuntapolitiikan osa, johon kuuluvat ympäristöä koskevien yhteiskunnallisten tavoitteiden muotoilu ja tavoitteiden saavuttamiseksi valitut keinot

huomautus

Ympäristöpolitiikka on ihmisen ja ympäristön suhteiden järjestämistä ja yksi ympäristönsuojelun toteutustavoista.

Ympäristöpolitiikka voi tarkoittaa myös yksilön tai yhteisön ohjelmaa ympäristönäkökohtiin liittyvistä arvoista, periaatteista, päämääristä, tavoitteista ja toimintatavoista.

YSO-ekvivalenssi: *ympäristöpolitiikka*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristönäkökohta, ympäristönsuojelu, ympäristöjohtaminen, ympäristöpolitiikka (ohjelmat)*

159

ympäristönsuojelupolitiikka

määritelmä

ympäristöpolitiikan osa, jossa määritellään valtion tai instituutioiden yhteiskuntapoliittinen toimintalinja ja siitä johdetut menettelytavat ympäristönsuojeluasioissa

huomautus

YSO-yläkäsité: *ympäristöpolitiikka*

KEKO-yläkäsité: *ympäristöpolitiikka (yhteiskuntapoliitiikka)*

160

taide

määritelmä

erikoisala, johon sisältyy merkityksellisinä pidettäviin aistipohjaisiin elämyksiin tähtäävä luova toiminta ja sen tulokset

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *taide (erikoisala)*

Assosiatiiivinen suhde: *kulttuuri*

161

tiede

määritelmä

erikoisala, johon sisältyy ilmiöiden ja niiden välisten suhteiden järjestelmällinen ja kriittinen tutkiminen

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *tieteet (erikoisala)*

162

historia

määritelmä

menneitä tapahtumia tutkiva tiede

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *historia*

KEKO-yläkäsité: *tiede*

163

antropologia

määritelmä

ihmisajalle ominaisia piirteitä ja ihmisen kulttuuria tutkiva tiede

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *antropologia*

164

folkloristiikka

määritelmä

kansanperinnettä tutkiva tiede

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *folkloristiikka*

165

kansatiede; etnologia

määritelmä

ihmisyhteisön henkistä ja aineellista kulttuuria tutkiva tiede

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *kansatiede*

166

uskontotiede

määritelmä

uskontoja tutkiva tiede

huomautus

YSO-yläkäsité: *ihmistieteet*

167

ekoteologia

määritelmä

teologia, jonka mukaan Jumala on uskonut ihmiselle vastuullisen tilanhoitajan aseman luomakunnassaan

huomautus

Osalla seurakunnista on oma ympäristöohjelma. Kirkkohallitus on perustanut helmikuussa 2001 seurakunnille oman ympäristödiplomijärjestelmän. Tietyt ehdot täyttämällä seurakunta voi saada neljän vuoden määräajaksi kirkon ympäristödiplomin.

YSO-ekvivalenssi: *ekoteologia*

168

ekologia

määritelmä

eliöiden ja ympäristön suhteita tutkiva tiede

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *ekologia*

Assosiatiiivinen suhde: *luonto, ekosysteemipalvelut, luonnonsuojelu, ympäristöongelma, ekologisuus*

169

museologia

määritelmä

museoita ja museointia tutkiva tiede

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *museologia*

KEKO-yläkäsité: *tiede*

170

arkeologiapedagogiikka

määritelmä

pedagogiikka, jossa tutustutaan arkeologiaan ja sen menetelmiin sekä eri teemoihin arkeologian keinoin

huomautus

Arkeologiapedagogiikassa voidaan esimerkiksi tehdä esineiden ennallistuksia.

YSO-yläkäsité: *pedagogiikka*

171

museopedagogiikka

määritelmä

pedagogiikka, jossa museoita hyödynnetään oppimisympäristönä

huomautus

Museot tarjoavat mahdollisuuden elämykselliseen historian opettamiseen.

YSO-ekvivalenssi: *museopedagogiikka*

172

kestävä toimintatapa

määritelmä

yksilön tai yhteisön omaksuma käytäntö, joka edistää kestävän kehityksen päämääriä

huomautus

YSO-yläkäsité: *yhteiskunnalliset ilmiöt*Assosiatiiivinen suhde: *kestävät kulutusvalinnat, ympäristötietoisuus, kestävä elämäntapa, ympäristövastuullisuus, yhteiskuntavastuu*

173

kulttuuriset oikeudet

huomautus

Suppean määritelmän mukaan kulttuurisia oikeuksia ovat esimerkiksi oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin, oikeus osallistua kulttuurielämään sekä vähemmistöjen oikeus nauttia omasta kulttuuristaan. Holistisen näkemyksen mukaan kulttuurisiin oikeuksiin kuuluu myös kansalais-, sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia.

YSO-ekvivalenssi: *kulttuuriset oikeudet*Assosiatiiivinen suhde: *perusoikeudet*

174

sananvapaus; ilmaisunvapaus

määritelmä

oikeus ilmaista itseään vapaasti ja oman tahdon mukaan

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *sananvapaus*

175

vapaus

määritelmä

ilmiö, jossa jollakin on oikeus, valta, lupa ja mahdollisuus tehdä jotakin vapaasti ja esteettä

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *vapaus*

176

ympäristöongelma

määritelmä

ongelma, joka johtuu ihmisen aiheuttamasta ekologisten vaikutusten ketjusta tai yksittäisestä ekologisen ympäristön muutoksesta

huomautus

Ympäristöongelma on aina arvokysymys. Luonnossa ilmenevistä muutoksista tulee ongelmia vasta silloin, kun ihminen tulkitsee ja arvottaa ne haitallisiksi.

YSO-ekvivalenssi: *ympäristöongelmat*Assosiatiiivinen suhde: *ympäristönsuojelu, ekologia, ympäristöosaaminen, ympäristö*

177

kulttuurinen pääoma; kulttuuripääoma

määritelmä

kulttuurin ilmentymistä tai kulttuurisesta osaamisesta koostuva pääoma, jota voidaan hyödyntää voimavarana jotain tarkoitusta varten

huomautus

Kulttuurinen pääoma voi olla niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnan voimavara. Yksilön voimavarana kulttuurinen pääoma voi auttaa selviytymään esimerkiksi jokapäiväisestä elämästä.

YSO-ekvivalenssi: *kulttuurinen pääoma*

178

yhteiskuntavastuu

määritelmä

vastuu, jonka perusteella organisaatio vapaaehtoisesti sitoutuu sellaisiin toimintatapoihin, jotka ottavat huomioon toiminnan vaikutukset sidosryhmiin ja ympäröivään yhteiskuntaan

huomautus

Yhteiskuntavastuu voidaan jakaa ympäristö-, sosiaaliseen ja taloudelliseen vastuuseen. Se kattaa toiminnan välittömät ja välilliset vaikutukset.

YSO-ekvivalenssi: *yhteiskuntavastuu*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristöjohtaminen, ympäristövastuullisuus, kestävä toimintatapa*

179

ympäristönäkökohta

määritelmä

toimintoon, tuotteeseen tai palveluun liittyvä ilmiö, josta aiheutuu tai voi aiheutua vaikutuksia ympäristöön

huomautus

Ympäristönäkökohta voi olla myönteinen tai kielteinen.

YSO-yläkäsité: *yhteiskunnalliset ilmiöt*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristöohjelma, ympäristönsuojelu, ympäristöpolitiikka (yhteiskunta-politiikka), ympäristöjärjestelmä, ympäristötietoisuus, ympäristöpolitiikka (ohjelmat)*

3.2 Toiminta

180

ympäristöjohtaminen

määritelmä

johtaminen, jossa pyritään parantamaan järjestelmällisesti yhteisön aiheuttamien ympäristövaikutusten ja -riskien hallintaa

huomautus

Ympäristöjohtamisen työkaluna voidaan käyttää ympäristöjärjestelmää.

YSO-ekvivalenssi: *ympäristöjohtaminen*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävän kehityksen strategia, ympäristöohjelma, ympäristöpolitiikka (yhteiskuntapolitiikka), ympäristöjärjestelmä, yhteiskuntavastuu, ympäristöpolitiikka (ohjelmat)*

181

kasvatus

määritelmä

tavoitteellinen ja vuorovaikutteinen toiminta, joka edistää yksilön tietojen ja taitojen karttumista, arvojen muotoutumista ja toimintatapojen syntymistä sekä tukee yksilön persoonallisuuden kasvua

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *kasvatus (ihmisen)*

Assosiatiiivinen suhde: *elinikäinen oppiminen, koulutusjärjestelmä, ympäristökasvattaja (oppi-arvot), opetus, koulutus, ympäristökasvattaja (ammatit), koulutuspolitiikka, tiedollinen ohjaus*

182

vapaa sivistystyö

määritelmä

kansanopistojen, kansalaisopistojen, opintokeskusten, liikunnan koulutuskeskusten ja kesäyliopistojen tarjoama yleissivistävä, harrastustavoitteinen ja yhteiskunnallinen yksilön elinikäistä oppimista tukeva vapaaehtoinen aikuiskasvatus

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *vapaa sivistystyö*

183

arvokasvatus

määritelmä

kasvatus, joka auttaa pohtimaan eettisiä peruskysymyksiä sekä tunnistamaan omaa ja muiden toimintaa ohjaavia arvoja

huomautus

Arvokasvatusta hyödynnetään esimerkiksi kestävän kehityksen kasvatuksessa tuomalla esiin ja edistämällä kestävään elämäntapaan ohjaavia arvoja.

YSO-ekvivalenssi: *arvokasvatus*

KEKO-yläkäsitemäärittely: *kasvatus*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävän kehityksen kasvatus, globaalikasvatus, kestävä elämäntapa*

184

globaalikasvatus

määritelmä

kasvatus, jonka tavoitteena on herättää ihmisissä halu toimia oikeudenmukaisemman maailman, ihmisoikeuksien ja kestävän kehityksen edistämiseksi aktiivisina maailmankansalaisina

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *globaalikasvatus*

KEKO-yläkäsitemäärittely: *kasvatus*

Assosiatiiivinen suhde: *arvokasvatus, kestävän kehityksen kasvatus*

185

kulttuuriperintökasvatus

määritelmä

kasvatus, jonka avulla edistetään kulttuuriperintöön liittyvää osaamista sekä tuetaan kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuuristen oikeuksien toteutumista

huomautus

Kulttuuriperintökasvatuksella edistetään kestävästä kehityksestä ja erityisesti sen kulttuurista ulottuvuutta.

YSO-yläkäsitemäärittely: *kasvatus (ihmisen)*

KEKO-yläkäsitemäärittely: *kasvatus*

Assosiatiiivinen suhde: *kulttuuriympäristökasvatus, kulttuuriperintö*

186

kotiseutukasvatus

määritelmä

kulttuuriperintökasvatus, jonka avulla välitetään tietoa kotiseudusta ja sen kulttuuriperinnöstä sekä kotiseudun kulttuuri- ja luonnonympäristöistä

huomautus

Kotiseutukasvatuksella tuetaan kulttuuristen oikeuksien toteutumista eli oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

KEKO-yläkäsitemäärittely: *kulttuuriperintökasvatus*

Assosiatiiivinen suhde: *kulttuuriympäristökasvatus*

187

kulttuurisesti kestävä kasvatus

määritelmä

kasvatus, jossa pyritään muuttamaan yksilön tietoja, taitoja, arvoja ja toimintatapoja kulttuurisesti kestävän kehityksen suuntaan sekä tukemaan ja ohjaamaan yksilön kokonaispersoonallisuuden kasvua

huomautus

YSO-yläkäsitemäärittely: *kasvatus (ihmisen)*

KEKO-yläkäsitemäärittely: *kasvatus*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävän kehityksen kasvatus, kulttuuriperintökasvatus, kulttuuriympäristökasvatus*

188

kulttuuriympäristökasvatus

määritelmä

kasvatus, jonka avulla edistetään ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamista, arvioimista ja arvostamista sekä tuetaan ympäristösuhteen ja kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuuristen oikeuksien toteutumista

huomautus

Kulttuuriympäristökasvatuksella edistetään ympäristöjen kestävää kehittämistä ja säilyttämistä.

YSO-yläkäsitemäärittely: *kasvatus (ihmisen)*

KEKO-yläkäsitemäärittely: *kasvatus*

Assosiatiiivinen suhde: *kulttuuriperintökasvatus*

189

kuluttajakasvatus

määritelmä

kasvatus, joka edistää yhteiskunnan jäseneltä vaadittavia arkisia asenteita, tietoja ja taitoja sekä tukee kriittisyyttä, vastuullisuutta ja kestävä kehityksen mukaisia valintoja

huomautus

Kuluttajakasvatuksen keskeiset teemat ovat kestävä kulutus sekä media- ja teknologialukutaito.

YSO-ekvivalenssi: *kuluttajakasvatus*

KEKO-yläkäsitemäärittely: *kasvatus*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävät kulutusvalinnat, kestävä kulutuksen kasvatus*

190

seikkailukasvatus

määritelmä

kasvatus, jossa ohjattu seikkailullinen toiminta perustuu osallistumiseen, vuorovaikutukseen ja vastuunottoon sekä kytkee oppimisen osallistujalle merkityksellisiin kokemuksiin

huomautus

Seikkailukasvatuksen ensisijainen toimintaympäristö on luonto. Seikkailukasvatus tarjoaa menetelmiä elämysten ja vuorovaikutuksen hyödyntämiseksi kestävä kehityksen kasvatuksessa.

YSO-ekvivalenssi: *seikkailukasvatus*

KEKO-yläkäsitemäärittely: *kasvatus*

Assosiatiiivinen suhde: *elämysellinen oppiminen, oppimisympäristö, kokemuksellinen oppiminen, elämyspedagogiikka*

191

taidekasvatus

määritelmä

kasvatus taiteellisen kulttuurin harrastamiseen ja tuntemukseen

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *taidekasvatus*

KEKO-yläkäsitemäärittely: *kasvatus*

192

tulevaisuuskasvatus

määritelmä

kasvatus, joka vahvistaa yksilön ajatteluun, taitoihin ja tekoihin liittyviä valmiuksia ja siten parantaa mahdollisuuksia tulevaisuudessa selviytymiseen ja paremman yhteisen yhteiskunnan kehittämiseen

huomautus

Tulevaisuuskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa yksilön kykyä visioida haluttua tulevaisuutta irrallaan nykyisyydestä, tarkastella nykytilaa ja pohtia kehityspolkuja visioon pääsemiseksi.

YSO-ekvivalenssi: *tulevaisuuskasvatus*

KEKO-yläkäsitemäärittely: *kasvatus*

Assosiatiiivinen suhde: *yhteiskunnallinen vaikuttaminen, aktiivinen kansalaisuus*

193

kestävän kehityksen kasvatusta; ympäristökasvatusta

määritelmä

kasvatusta, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot ja toimintatavat muuttuvat kestävän kehityksen mukaisiksi

huomautus

Kestävän kehityksen kasvatusta ja ympäristökasvatusta tavoitteet ovat samanlaiset, mutta painotuksissa voi olla eroja. Kestävän kehityksen kasvatusta tuo selkeämmin esiin kestävän kehityksen eri ulottuvuudet (usein käytetään jaottelua ekologiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyteen), kun taas ympäristökasvatusta viitataan erityisesti luontokasvatukseen ja ympäristöongelmiin kytkeytyvään ja kestävä elämäntapaa edistävään kasvatukseen. Puhutaan myös kestävän elämäntavan kasvatuksesta, jossa painottuu yksilön näkökulma. Asia-yhteydestä riippuen joku termeistä voi olla käyttökelpoisempi, mutta toiminnan päämäärä on yhteinen: kestävän kehityksen edistäminen.

YSO-ekvivalenssi: *ympäristökasvatusta*KEKO-yläkäsitem: *kasvatusta*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristökasvatustasuunnitelma, ympäristökoulu, globaalikasvatusta, ympäristöpainotteinen oppilaitos, ympäristö, elinikäinen oppiminen, ympäristökoulun opettaja, ympäristökasvatustaja (ammattit), arvokasvatusta, luontokoulu, ympäristökasvatustaja (oppiarvot), ympäristökasvatust strategia, ympäristöopetus, kestävän kehityksen koulutus*

194

kestävän kulutuksen kasvatusta

määritelmä

kestävän kehityksen kasvatusta, joka lisää ihmisten tietoisuutta oman kulutuksen ympäristövaikutuksista ja vaihtoehtoisista kulutusmahdollisuuksista

huomautus

Kestävän kulutuksen kasvatustalla pyritään luonnonvarojen kestävä käyttöön sekä ylikansallisen ja ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden toteutumiseen rajallisten resurssien maailmassa.

YSO-yläkäsitem: *ympäristökasvatusta*KEKO-yläkäsitem: *kestävän kehityksen kasvatusta*Assosiatiiivinen suhde: *kuluttajakasvatusta*

195

luontokasvatusta

sv naturvägledning

määritelmä

kestävän kehityksen kasvatusta, joka on elämyksellistä ja kokemuksellista, tukee yksilön ympäristöherkkyyttä ja luontosuhdetta sekä edistää luonnontuntemusta

huomautus

Luontokasvatusta toteutetaan pääasiassa luonnossa liikkuen. Se sisältää aina ympäristövastuullisuutta tukevia arvoja, joten kaikki luontoon liittyvä tai ulkona tapahtuva kasvatusta ei ole luontokasvatusta.

YSO-yläkäsitem: *ympäristökasvatusta*KEKO-yläkäsitem: *kestävän kehityksen kasvatusta*Assosiatiiivinen suhde: *oppimisympäristö, luontosuhde, ympäristöherkkyys*

196

opastusviestintä

määritelmä

kestävän kehityksen kasvatusta, joka vaikuttaa yksilöiden tietoihin, asenteisiin ja toimintaan tarjoamalla virikkeitä aidon luonnon kokemiseen

huomautus

Opastusviestintä on Metsähallituksen toteuttamaa kestävän kehityksen kasvatusta. Sen tavoitteena on edistää luonnon ja kulttuuriperinnön tuntemusta, suojeluyönteisyyttä ja toimintaa luonnon hyväksi sekä tehdä tunnetuksi luonnonsuojelualueiden luontoarvoja.

YSO-yläkäsitem: *ympäristökasvatusta*KEKO-yläkäsitem: *kestävän kehityksen kasvatusta*Assosiatiiivinen suhde: *opastus, viestintä*

197

koulutus

määritelmä

tavoitteellinen ja vuorovaikutteinen toiminta, joka tarjoaa tietoja ja taitoja tietystä aihealueesta ja valmentaa yksilöä suoriutumaan tietystä tehtävästä tai roolista

huomautus

Koulutus on yleensä osa yhteisön laajempaa kehittämistoimintaa ja inhimillisten voimavarojen kehittämistä. Koulutus voi olla yleissivistävää tai ala- ja ammattikohtaista.

YSO-ekvivalenssi: *koulutus*

Assosiatiiivinen suhde: *kasvatus, opetus, koulutuspolitiikka*

198

kestävän kehityksen koulutus; ympäristökoulutus

määritelmä

koulutus, joka tarjoaa kestävään kehitykseen liittyviä tietoja ja taitoja sekä pyrkii kestävään kehityksen edistämiseen

huomautus

Kestävä kehityksen koulutusta ja ympäristökoulutusta käytetään synonyymeinä, mutta niillä voi olla painotuseroja, ks. kestävä kehityksen kasvatus.

Kestävä kehityksen koulutusta ja ympäristökoulutusta tarjotaan ammatillisena, korkea-asteen ja aikuiskoulutuksena, tietyn alan erikois-, täydennys- ja jatkokoulutuksena sekä viranomaisten ja kolmannen sektorin järjestämänä.

YSO-yläkäsité: *koulutus*

KEKO-yläkäsité: *koulutus*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristöopetus, koulutuspolitiikka, kestävä kehityksen kasvatus*

199

tiedollinen ohjaus; informaatio-ohjaus

määritelmä

poliittinen ohjaus, joka kasvatuksen ja viestinnän keinoja käyttäen välittää tietoa pyrkien edistämään haluttuja tavoitteita ja vaikuttamaan kohderyhmän asenteisiin ja toimintaan

huomautus

YSO-yläkäsité: *ohjaus (neuvominen)*

Assosiatiiivinen suhde: *viestintä, kasvatus*

200

opastus

määritelmä

yksilön tai ryhmän suullinen tai kirjallinen perehdyttäminen ja ohjaaminen tiettyyn aihepiiriin

huomautus

Opastus tapahtuu usein tietyssä paikassa.

YSO-ekvivalenssi: *opastus*

Assosiatiiivinen suhde: *valistus, opastusviestintä, neuvonta*

201

luonto-opastus

määritelmä

luonnontuntemusta, luontokokemuksia ja havaintoherkkyyttä painottava opastus, jossa oppaan tai opastusmateriaalin avulla havainnoidaan ja tutkitaan ympäristöä sekä sen ilmiöitä ja vuorovaikutussuhteita

huomautus

YSO-yläkäsité: *opastus*

KEKO-yläkäsité: *opastus*

Assosiatiiivinen suhde: *luontokeskus, luonto*

202

opetus

määritelmä

järjestelmällinen toiminta, joka tukee ja auttaa yksilön kasvua ja oppimista sekä kehittää tämän toimintavalmiuksia yhteisössään

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *opetus*

Assosiatiiivinen suhde: *oppiminen, koulutus, kasvatus*

203

ympäristöopetus; kestävän kehityksen opetus

määritelmä

opetus, joka lisää oppijan tietoa ympäristöstä ja kestävästä kehityksestä sekä edistää ympäristötietoisuutta ja kestäväää elämäntapaa

huomautus

Ympäristöopetusta tarjotaan pääasiassa opetussuunnitelmien kautta ohjatussa koulujärjestelmässä, jossa yksilön oppimiselle on asetettu tavoitteita ja jossa opetussisällöt ovat tarkoin määriteltäviä.

YSO-yläkäsitem: *opetus*

KEKO-yläkäsitem: *opetus*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävän kehityksen kasvatus, kestävän kehityksen koulutus, ympäristöosaaminen, ympäristöpainotteinen oppilaitos*

204

osallistaminen

määritelmä

toiminta, jolla yksilöitä tai yhteisöjä tuetaan, kannustetaan tai kehoitetaan osallistumaan johonkin

huomautus

Kestävän kehityksen kasvatuksessa on tärkeää, että yksilöt ja yhteisöt osallistetaan myös suunnitteluun ja arviointiin.

Osallistamisessa tarve osallistua on syntynyt muualla kuin osallistujan mielessä.

YSO-ekvivalenssi: *osallistaminen*

Assosiatiiivinen suhde: *osallisuus, osallistuminen*

205

osallistuminen

määritelmä

toiminta, jossa yksilö on aktiivisesti ja vapaaehtoisesti mukana yhteisön toiminnassa

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *osallistuminen*

Assosiatiiivinen suhde: *osallisuus, aktiivinen kansalaisuus, osallistuminen, yhteisöllisyys, kansalaisyhteiskunta*

206

ekosysteempipalvelut

määritelmä

luonnon ilmaiseksi tarjoamat, elämää ylläpitävät aineelliset ja aineettomat palvelut, jotka ovat korvaamattomia, ihmiselle välttämättömiä ja ihmisen hyvinvointia lisääviä

huomautus

Ekosysteempipalvelut voidaan jakaa tuotantopalveluihin (esimerkiksi energia, makea vesi, ravinto), säätelypalveluihin (esimerkiksi ilmaston säätely, pölyttäminen, veden puhdistus), kulttuuripalveluihin (esimerkiksi taide, toimeentulo, virkistys) ja tukipalveluihin (esimerkiksi ravinteiden ja veden kierto, yhteyttäminen). Käsitettä käytetään luonnon monimuotoisuuden taloudelliseen arvottamiseen.

YSO-ekvivalenssi: *ekosysteempipalvelut*

Assosiatiiivinen suhde: *ekologia, hyvinvointi, luonto*

207

vertaistuki

määritelmä

vapaaehtoisuuteen perustuva tuki, jota annetaan samassa tilanteessa oleville

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *vertaistuki*

208

yhteiskunnallinen vaikuttaminen

määritelmä

vaikuttaminen, jolla pyritään muuttamaan tai säilyttämään yhteiskunnassa vallalla olevia asioita

huomautus

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen voi tapahtua edustuksellisen järjestelmän, kansalaisyhteiskunnan tai arkielämän valintojen kautta paikallisella, kansallisella tai kansainvälisellä tasolla.

YSO-yläkäsitem: *vaikuttaminen*Assosiativinen suhde: *aktiivinen kansalaisuus, tulevaisuuskasvatus, kansalaisyhteiskunta*

209

kansalaisvaikuttaminen; kansalaistoiminta

määritelmä

yhteiskunnallinen vaikuttaminen, jossa kansalaiset tai yhteisöt osallistuvat aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan ja päätöksentekoon

huomautus

Kansalaisvaikuttamista edistävät yksilön riittävät tiedot käytettävissä olevista vaikuttamismahdollisuuksista ja -kanavista sekä vaikuttamisen taidot ja halu vaikuttaa. Kansalaisvaikuttamista tapahtuu eri tasoilla ja erilaisilla keinoilla.

YSO-ekvivalenssi: *kansalaistoiminta*KEKO-yläkäsitem: *yhteiskunnallinen vaikuttaminen*Assosiativinen suhde: *ympäristökansalaisuus, aktiivinen kansalaisuus, voimaantuminen, kansalaisyhteiskunta*

210

valistus

määritelmä

yleisen tietoisuuden lisäämiseen tähtäävä toiminta

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *valistus (keskinäinen toiminta)*Assosiativinen suhde: *neuvonta, opastus*

211

ympäristövalistus

määritelmä

yhteisön tarpeesta lähtevä, ihmisjoukoille suunnattu ja yksisuuntainen valitus, joka edistää ympäristöön ja kestävään kehitykseen liittyvien mielipiteiden ja toimintatapojen muuttamista

huomautus

YSO-yläkäsitem: *valistus (keskinäinen toiminta)*KEKO-yläkäsitem: *valistus*Assosiativinen suhde: *ympäristöviestintä, ympäristöneuvonta*

212

viestintä

määritelmä

tiedonvaihtoon ja vuorovaikutukseen perustuva toiminta, jossa annetaan merkityksiä, tulkitaan asioiden tilaa ja saatetaan tulkinnat muiden tietoisuuteen sanomia välittävien verkostojen kautta

huomautus

Viestintä on riippuvaista teknisistä prosesseista ja ihmisten välisistä suhteista.

YSO-ekvivalenssi: *viestintä*Assosiativinen suhde: *tiedollinen ohjaus, opastusviestintä*

213

neuvonta

määritelmä

viestintä, jossa välitetään tietoja ja taitoja yksilöille tai yhteisöille keskustelemalla, kirjallisesti tai konkreettisen ohjauksen avulla

huomautus

Neuvonta on neuvojen antamista niitä kysyvälle.

YSO-ekvivalenssi: *neuvonta*

Assosiatiiivinen suhde: *valistus, opastus*

214

ympäristöneuvonta

määritelmä

oppijan tarpeesta lähtevä, henkilökohtainen ja vuorovaikutteinen neuvonta, joka edistää ympäristöön ja kestävään kehitykseen liittyvien tietojen ja taitojen omaksumista

huomautus

YSO-yläkäsité: *neuvonta*

KEKO-yläkäsité: *neuvonta*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristövalistus, ympäristöviestintä*

215

ympäristöviestintä

määritelmä

organisaatioviestintä, joka välittää tietoa yhteisön toimintaan liittyvistä ympäristönäkökohdista

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *ympäristöviestintä*

KEKO-yläkäsité: *viestintä*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristöneuvonta, ympäristövalistus*

216

lähiliikunta

määritelmä

aikatauluihin sitomaton, maksuton ja omaehtoinen liikunta lähialueella

huomautus

Lähiliikuntaa voi harrastaa koulujen ja päiväkotien pihilla, puistoissa ja liikuntapaikoilla.

YSO-yläkäsité: *liikunta*

217

luominen

määritelmä

jonkin aikaan saaminen, tuottaminen, tekeminen, muodostaminen tai synnyttäminen

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *luonti*

218

tallennus

määritelmä

äänen, kuvan tai tietojen talteen ottaminen teknisin keinoin niin, että tulos on toistettavissa alkuperäisen kaltaisena

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *tallennus*

219

maisemasuunnittelu

määritelmä

ympäristöjen, puistojen ja pihojen suunnittelu

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *maisemasuunnittelu*

220

maisemantutkimus

määritelmä

maisemaan liittyvien sosiaalisten ja kulttuuristen vaikutusten tutkimus

huomautus

YSO-ekvivalenssi: [maisemantutkimus](#)

221

kotiseututyö

määritelmä

kotiseudun kehittämiseen sekä sen omaleimaisuuden ja kansankulttuurin vaalimiseen tähtäävä työ

huomautus

Kulttuurisesti kestävä kehityksen näkökulmasta kotiseututyöllä vahvistetaan paikallisuutta ja identiteetin muodostumista.

YSO-ekvivalenssi: [kotiseututyö](#)

222

työpajatyöskentely

määritelmä

työskentelytapa, jossa ryhmä ihmisiä kokoontuu työskentelemään yhdessä tietyn aihepiirin tai asian pariin

huomautus

YSO-yläkäsité: [työ](#)

223

yhteistyö

määritelmä

työ, jossa pyritään tavoitteen saavuttamiseen yhteisellä panostuksella

huomautus

Kestävän kehityksen kasvatuksessa halutaan saada koulut yhteistyöhön esimerkiksi kotien, kolmannen sektorin, senioreiden, museoiden, kulttuuritoimijoiden, päättäjien ja erilaisten verkostojen kanssa.

YSO-ekvivalenssi: [yhteistyö](#)

224

oppiminen

määritelmä

jatkuva ja aktiivinen kognitiivinen prosessi, johon liittyy tietojen, taitojen ja ymmärtämisen lisääntymistä, arvojen ja harkintakyvyn syvenemistä sekä tietojen ja taitojen soveltamista jokapäiväisessä elämässä

huomautus

Oppiminen voi olla yksilöllistä tai yhteisöllistä ja itsenäistä tai vuorovaikutteista. Oppiminen on tilannesidonnaista ja riippuu oppijan aiemmista tiedoista ja taidoista.

YSO-ekvivalenssi: [oppiminen](#)

Assosiatiiivinen suhde: [oppimisympäristö](#), [opetus](#)

225

elämyksellinen oppiminen

määritelmä

oppiminen, joka perustuu kokemukselliseen oppimiseen ja jossa kokemukseen liittyy yksilölle merkittäviä tunteita

huomautus

Merkittävät tunteet voivat vaikuttaa toiminnan muuttumiseen.

YSO-yläkäsité: [oppiminen](#)

KEKO-yläkäsité: [oppiminen](#)

Assosiatiiivinen suhde: [kokemuksellinen oppiminen](#), [ulkona oppiminen](#), [seikkailukasvatus](#), [elämyspedagogiikka](#)

226

elinikäinen oppiminen

määritelmä

yksilön koko elämänkaaren jatkuva oppiminen, jossa yksilö yksin tai yhteisöjensä kanssa hankkii, käsittelee ja jäsentää uutta tietoa tuottaen uutta osaamista, ymmärrystä ja ajattelutapoja

huomautus

Elinikäinen oppiminen on inhimillisten voimavarojen jatkuvaa kehittämistä yksilön omilla ehdoilla ja omalla vastuulla.

YSO-ekvivalenssi: *elinikäinen oppiminen*

KEKO-yläkäsité: *oppiminen*

Assosiatiiivinen suhde: *kasvatus, kestävän kehityksen kasvatus*

227

formaali oppiminen; muodollinen oppiminen

määritelmä

virallisessa koulutusjärjestelmässä tapahtuva, tavoitteelliseen ja järjestelmälliseen opetukseen ja opiskeluun perustuva oppiminen, jossa tavoitteena on tutkinnon suorittaminen

huomautus

YSO-yläkäsité: *oppiminen*

KEKO-yläkäsité: *oppiminen*

228

nonformaali oppiminen

määritelmä

virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolella tapahtuva, tavoitteellisen ja järjestelmällisen opiskelun kautta tapahtuva oppiminen, jonka tavoitteena ei ole tutkinnon suorittaminen

huomautus

Nonformaalista oppimisesta on kyse esimerkiksi silloin, kun oppii itsenäisesti uusia työskentelymenetelmiä, kuten tietokoneohjelman käytön.

YSO-yläkäsité: *oppiminen*

KEKO-yläkäsité: *oppiminen*

229

informaali oppiminen; epämuodollinen oppiminen

määritelmä

muita kuin ensisijaisesti oppimiseen tarkoitettuja kanavia pitkin tapahtuva oppiminen, joka voi olla tarkoituksellista tai tahatonta

huomautus

Informaalin oppimisen piiriin kuuluu vanhempien, sisarusten, kavereiden, median jne. synnyttämä oppiminen.

YSO-yläkäsité: *oppiminen*

KEKO-yläkäsité: *oppiminen*

230

kokemuksellinen oppiminen

määritelmä

oppiminen, jossa konkreettisesta toiminnasta saadut oivallukset ja niiden suhteuttaminen aiemmin opittuun johtavat kohti ilmiöiden merkityksen ymmärtämistä

huomautus

YSO-yläkäsité: *oppiminen*

KEKO-yläkäsité: *oppiminen*

Assosiatiiivinen suhde: *seikkailukasvatus, ulkona oppiminen, elämyksellinen oppiminen*

231

mallioppiminen

määritelmä

mallien ja esimerkkien jäljittelyyn perustuva oppiminen

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *mallioppiminen*

KEKO-yläkäsité: *oppiminen*

Assosiatiiivinen suhde: *vertaistuki*

232

oivaltava oppiminen

määritelmä

älyämiseen, keksimiseen ja välähdysmäiseen ymmärtämiseen perustuva oppiminen

huomautus

Oivaltava oppiminen perustuu itse tekemiseen ja kokemiseen.

YSO-yläkäsité: *oppiminen*

KEKO-yläkäsité: *oppiminen*

233

tekemällä oppiminen

määritelmä

oppiminen, joka tapahtuu opittavaa asiaa itse tekemällä tai opittavaan asiaan itse osallistumalla

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *tekemällä oppiminen*

KEKO-yläkäsité: *opetusmenetelmä*

234

verkko-oppiminen

määritelmä

tietoverkoissa ja tietoverkkojen avulla tapahtuva oppiminen

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *verkko-oppiminen*

235

tutkiva oppiminen

määritelmä

asioiden taustojen selvittämiseen perustuva oppiminen

huomautus

Tutkiva oppiminen pitää sisällään osallisuuden ja roolin yhdessä tekemisessä ja oppimisessa eli yhteistoiminnassa.

YSO-ekvivalenssi: *tutkiva oppiminen*

KEKO-yläkäsité: *oppiminen*

236

ulkona oppiminen

en outdoor education

määritelmä

oppiminen, joka perustuu kokemuksiin ja elämyksiin ulkona erilaisissa oppimisympäristöissä

huomautus

Ulkona oppiminen sopii kaikille ikäryhmille ja kaikkiin oppiaineisiin.

YSO-yläkäsité: *oppiminen*

KEKO-yläkäsité: *oppiminen*

Assosiatiiivinen suhde: *kokemuksellinen oppiminen, oppimisympäristö, elämyksellinen oppiminen*

237

yhteisöllinen oppiminen

määritelmä

oppiminen, jossa ryhmä yksilöitä yrittää yhdessä tietoisesti ymmärtää tai selittää jotakin ilmiötä tai asiaa

huomautus

Yhteisöllisessä oppimisessa ryhmä, kuten luokka, synnyttää tietoa, jota ei voida jäljittää kenenkään yksilön tuottamaksi tiedoksi.

YSO-ekvivalenssi: *yhteisöllinen oppiminen*

KEKO-yläkäsité: *oppiminen*

238

kestävät kulutusvalinnat

määritelmä

yksilön tai yhteisön elämäntapaan ja hankintapäätöksiin liittyvät valinnat, jotka pyrkivät vähentämään kulutuksen kielteisiä vaikutuksia ympäristöön ja ihmisiin paikallisesti ja maailmanlaajuisesti

huomautus

Kestävien kulutusvalintojen taustalla ovat turhan kulutuksen välttäminen, elinkaariajattelu, säästeliäs luonnonvarojen ja energian käyttö, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä maailmanlaajuinen oikeudenmukaisuus.

YSO-yläkäsité: *valinta*

Assosiatiiivinen suhde: *kestävä toimintatapa, kestävä elämäntapa, kohtuullistaminen, kuluttajakasvatus, elämäntapa*

239

perinneleikki

määritelmä

kansanperinteessä esiintyvä leikki

huomautus

YSO-yläkäsité: *leikki (toiminta)*

240

kestävä kehitys

määritelmä

yksilöiden ja yhteisöjen toiminnan muutos, joka pyrkii takaamaan terveelliset, turvalliset ja oikeudenmukaiset elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville sekä turvaamaan ympäristön kantokyvyn sekä luonnon ja kulttuurien monimuotoisuuden

huomautus

Kestävä kehitys edellyttää, että ihmisten toiminta sovitetaan luonnon asettamiin ekologiisiin reunaehtoihin.

Kestävän kehityksen käsite on moniulotteinen, poliittisesti latautunut ja sisällöltään ajan saatossa muuttuva, eikä sille ole yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää.

YSO-ekvivalenssi: *kestävä kehitys*

Assosiatiiivinen suhde: *globaalikasvatus, kestävä yhteiskunta, kestävä toimintatapa, kestävä kehityksen koulutus, kestävä kehityksen kasvatus*

241

valtautuminen; empowerment

määritelmä

muutos, jossa voimaantunut yksilö kokee saavansa valtaa ja mahdollisuuksia toimia omassa yhteisössään

huomautus

Valtautuminen tuottaa kokemuksen vaikutusvallasta. Valtautuminen edellyttää voimaantumista.

YSO-ekvivalenssi: *empowerment*

Assosiatiiivinen suhde: *aktiivinen kansalaisuus, voimaantuminen, ympäristökansalaisuus*

242

voimaantuminen

määritelmä

muutos, jossa yksilö kokee oman roolinsa merkityksellisenä, jossa hänen luottamuksensa omiin kykyihinsä kasvaa ja jonka kautta hänen halunsa toimia lisääntyy

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *voimaantuminen*

Assosiatiiivinen suhde: *valtautuminen, kansalaisvaikuttaminen, ympäristökansalaisuus, aktiivinen kansalaisuus*

243

restaurointi; entistäminen

määritelmä

vanhat rakennustavat huomioon ottava, kulttuurihistoriallisen arvon säilyttävä korjaaminen, johon voi sisältyä konservoivia, rekonstruoivia ja entistäviä toimenpiteitä sekä uudisrakentamista

huomautus

Joissain tapauksissa restaurointi käsitetään tietynlaiseksi entistämiseksi.

YSO-ekvivalenssi: *entistäminen*

244

kehittäminen

määritelmä

toiminta, jossa jotakin muutetaan toisenlaiseksi

huomautus

YSO-ekvivalenssi: *kehittäminen (toisenlaiseksi muuttaminen)*

245

rekonstruointityö

määritelmä

toiminta, jossa kokonaan tai osittain tuhoutunut rakenne tai rakennus rakennetaan uudelleen säilyneiden fragmenttien tai dokumenttien perusteella

huomautus

YSO-yläkäsité: *toisenlaiseksi muuttaminen*

246

ympäristösertifiointi

määritelmä

sertifiointi, jossa riippumaton toimija todentaa ja antaa tunnustuksen siitä, että yhteisön ympäristöjärjestelmän tai ympäristöohjelman mukainen toiminta vastaa ulkoisesti asetettuja kriteerejä

huomautus

Yhteisön näkökulmasta ympäristösertifiointi on menettely, jossa yhteisö hakee tunnustusta ympäristönäkökohtien huomioimisesta toiminnassaan ulkoisten kriteerien mukaisesti. Toiminnan on läpäistävä auditointi tai muu todentamismenettely, jonka tekee sertifikaatin myöntäjän hyväksymä ulkoinen arvioija.

YSO-ekvivalenssi: *ympäristösertifiointi*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristöjärjestelmä, Vihreä lippu, Vihreä lippu -sertifiointi, ympäristösertifikaatti, kestävän kehityksen sertifiointi*

247

kestävän kehityksen sertifiointi

määritelmä

sertifiointi, jossa riippumaton toimija todentaa ja antaa tunnustuksen siitä, että yhteisön kestävän kehityksen ohjelman mukainen toiminta vastaa ulkoisesti asetettuja kriteerejä

huomautus

Yhteisön näkökulmasta kestävän kehityksen sertifiointi on menettely, jossa yhteisö hakee tunnustusta kestävän kehityksen näkökohtien huomioimisesta toiminnassaan ulkoisten kriteerien mukaisesti. Toiminnan on läpäistävä auditointi tai muu todentamismenettely, jonka tekee sertifikaatin myöntäjän hyväksymä ulkoinen arvioija.

YSO-yläkäsité: *sertifiointi*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristösertifiointi*

248

Vihreä lippu -sertifiointi

määritelmä

päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointi, joka tukee kestävän kehityksen ohjelman tavoitteiden toteutumista ja tarjoaa niille mahdollisuuden ulkopuoliseen arviointiin

huomautus

Vihreä lippu on myös kestävän kehityksen ohjelma.

KEKO-yläkäsité: *kestävän kehityksen sertifiointi*

Assosiatiiivinen suhde: *Vihreä lippu*

249

Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointi; OKKA-sertifiointi

määritelmä

peruskoulujen, lukioiden sekä ammatillisten ja muiden oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointi, joka tukee kestävän kehityksen ohjelmien rakentamista ja tarjoaa niille mahdollisuuden ulkopuoliseen arviointiin paikan päällä

huomautus

OKKA-sertifiointijärjestelmään kuuluvat koulujen ja oppilaitosten kestävän kehityksen kriteerit, joissa toimintaa tarkastellaan johtamisen, opetuksen ja ylläpitotoimintojen näkökulmasta, sekä tukimateriaali, valtakunnallinen auditoijaverkosto, neuvontapalvelu ja opettajien täydennyskoulutus.

YSO-yläkäsité: *sertifiointi*

KEKO-yläkäsité: *kestävän kehityksen sertifiointi*

Assosiatiiivinen suhde: *ympäristöohjelma, Vihreä lippu, Vihreä lippu -sertifiointi, ympäristösertifikaatti, Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointiohjelma*

250

säilyttäminen

määritelmä

toiminta, jossa huolehditaan kohteen säilymisestä ja suojelun turvaamisesta

huomautus

Säilyttäminen voidaan toteuttaa esimerkiksi lainsäädännöllisillä keinoilla tai restaurointi- ja konservointitoimenpiteillä.

YSO-yläkäsité: *ylläpitävä muuttaminen*

251

suojelu

määritelmä

toiminta, jolla pyritään mahdollistamaan tai takaamaan jonkin säilyminen

huomautus

Suojelu voi kohdistua esimerkiksi luontoon tai kulttuuriperintöön.

YSO-ekvivalenssi: *suojelu*

252

integroitu kulttuuriperinnön suojelu

määritelmä

suojelu, jolla turvataan kulttuuriperintö käyttämällä sitä niin, että se hyödyttää yhteiskuntaa ja sulautuu osaksi sen arkea

huomautus

YSO-yläkäsité: *suojelu*

KEKO-yläkäsité: *suojelu*

Assosiatiiivinen suhde: *vaaliminen*

253

luonnonsuojelu

määritelmä

ympäristönsuojelu, jonka avulla pyritään säilyttämään luonnon monimuotoisuus

huomautus

Laajasti tulkittuna luonnonsuojeluun kuuluu kaikkien ekosysteemien toimintakyvyn turvaaminen.

YSO-ekvivalenssi: [luonnonsuojelu](#)

KEKO-yläkäsité: [ympäristönsuojelu](#)

Assosiatiiivinen suhde: [luonto](#), [luontokeskus](#), [ekologia](#)

254

ympäristönsuojelu

määritelmä

suojelu, jolla pyritään ehkäisemään ympäristöongelmia ennalta sekä poistamaan tai lieventämään syntyneitä ympäristöongelmia

huomautus

Ympäristönsuojelun avulla halutaan turvata ihmisen hyvinvointi ja säilyttää luonnon elinvoima.

YSO-ekvivalenssi: [ympäristönsuojelu](#)

Assosiatiiivinen suhde: [ympäristöpolitiikka \(ohjelmat\)](#), [ympäristönäkökohta](#), [hyvinvointi](#), [ympäristöongelma](#), [ympäristöpolitiikka \(yhteiskuntapolitiikka\)](#)

255

vaaliminen

määritelmä

elinkaarta pidentävä, ominaisuuksia ylläpitävä ja ymmärrettävyyttä lisäävä toiminta

huomautus

YSO-yläkäsité: [ylläpitävä muuttaminen](#)

Suomenkielinen hakemisto

Hakemiston numerot viittaavat termitietuenumeroihin.

aineellinen kulttuuriperintö	122	kansallispuisto	46
aineeton kulttuuriperintö	123	kansankulttuuri	116
ajattelun taito	69	kansatiede	165
aktiivinen kansalaisuus	84	kasvatus	181
ammattikulttuuri	115	kaupunkiperintö	130
antropologia	163	kaupunkiympäristö	24
arkeologiapedagogiikka	170	kehittäminen	244
arkeologinen kohde	101	kestävä elämäntapa	155
arkeologinen kulttuuriperintö	124	kestävä kehitys	240
arkistoperintö	125	kestävä toimintatapa	172
arvokasvatus	183	kestävä yhteiskunta	43
arvostaminen	146	kestävän kehityksen kasvatus	193
avoimuus	58	kestävän kehityksen koulutus	198
degrowth-ajattelu	112	kestävän kehityksen ohjelma	12
demokratia	29	kestävän kehityksen opetus	203
dialogisuus	86	kestävän kehityksen sertifiointi	247
eettisyys	87	kestävän kehityksen strategia	12
ekologia	168	kestävän kehityksen toimintaohjelma	17
ekologinen eheys	145	kestävän kehityksen toimintasuunnitelma	17
ekologinen lukutaito	72	kestävän kulutuksen kasvatus	194
ekologinen monimuotoisuus	79	kestävät kulutusvalinnat	238
ekologisuus	88	kieli	21
ekososiaalinen sivistys	143	kirjastoperintö	126
ekosysteemipalvelut	206	kohtuullistaminen	154
ekoteologia	167	kohtuullisuus	93
ekotukitoiminta	6	kohtuus	93
elinikäinen oppiminen	226	kohtuutalous	112
elämyksellinen oppiminen	225	kokemuksellinen oppiminen	230
elämyspedagogiikka	30	kontekstuaalisuus	94
elämäntapa	153	kotiseutukasvatus	186
elävä kulttuuriperintö	100	kotiseututyö	221
empatia	150	koulupuutarha	56
empowerment	241	koulutus	197
entistäminen	243	koulutusjärjestelmä	34
epämuodollinen oppiminen	229	koulutuspolitiikka	156
esinekulttuuri	114	kulttuuri	113
esteettisyys	89	kulttuurikasvatussuunnitelma	15
etnologia	165	kulttuurilaitos	41
folkloristiikka	164	kulttuurimaisema	2
formaali oppiminen	227	kulttuurin lukutaito	71
Freinet-pedagogiikka	31	kulttuurinen lukutaito	71
globaalikasvatus	184	kulttuurinen pääoma	177
henkinen perintö	127	kulttuuriperintö	121
historia	162	kulttuuriperintökasvatus	185
historiallinen alue	49	kulttuuripääoma	177
historiallinen kohde	102	kulttuurisensitiivisyys	62
historiallinen kulttuuriperintö	128	kulttuurisesti kestävä kasvatus	187
historiallinen muistomerkki	99	kulttuuriset oikeudet	173
hyvinvointi	90	kulttuuriympäristö	25
hyvyys	57	kulttuuriympäristökasvatus	188
identiteetti	59	kuluttajakasvatus	189
ilmaisunvapaus	174	käsillä tekemisen taito	70
informaali oppiminen	229	käsityökulttuuri	117
informaatio-ohjaus	199	käsityöperintö	129
innovatiivisuus	60	leppoistaminen	154
integroitu kulttuuriperinnön suojele	252	luominen	217
itsenäisyys	61	luonnonmaisema	3
kansainvälisyys	92	luonnonperintö	138
kansalaistoiminta	209	luonnonpuisto	47
kansalaisvaikuttaminen	209	luonnonsuojelu	253
kansalaisyhteiskunta	42	luonnonsuojelualue	45

luonto	22	perinneleikki	239
luonto-opastus	201	perinnetila	54
luontokasvatus	195	positiivisuus	67
luontokeskus	35	puisto	50
luontokohde	103	puutarha	55
luontokoulu	37	rakennettu alue	53
luontokoulun opettaja	106	rakennettu kulttuuriperintö	133
luontokouluopettaja	106	rakennusperintö	133
luontosuhde	152	rakennusperintöohjelma	8
luottavaisuus	63	rakennustaiteellinen perintö	134
lähiliikunta	216	Reggio Emilia -pedagogiikka	33
lähiympäristö	26	rekonstruointityö	245
maailmankuva	148	restaurointi	243
maailmanperintökohde	105	restaurointiohjelma	9
maaseutualue	51	ruokaperinne	142
maaseutukulttuuri	118	sananvapaus	174
maaseutuperintö	131	seikkailukasvatus	190
maisema	1	sosiaaliset taidot	74
maisema-alue	48	suljetun systeemin periaate	149
maisemansuojelualue	48	suojeltava kohde	104
maisemantutkimus	220	suojelu	251
maisemaperintö	139	suojelualue	44
maisemasuunnittelu	219	suojelukohde	104
mallioppiminen	231	suojeluohjelma	10
merellinen perintö	132	suojelupolitiikka	157
metsäalue	52	sydämellisyys	151
moniarvoisuus	95	säilyttäminen	250
monikulttuurisuus	77	taide	160
monimuotoisuus	78	taidekasvatus	191
moninaisuus	80	taito	68
muinaismaisema	4	tallennus	218
muodollinen oppiminen	227	tapakulttuuri	120
museologia	169	tekemällä oppiminen	233
museopedagogiikka	171	tiede	161
musiikkiperinne	141	tiedollinen ohjaus	199
neuvonta	213	tieteellinen perintö	135
nonformaali oppiminen	228	tulevaisuuskasvatus	192
nuorisokeskus	36	tutkiva oppiminen	235
oikeudenmukaisuus	147	työpajatyöskentely	222
oivaltava oppiminen	232	ulkona oppiminen	236
OKKA-sertifiointiohjelma	19	uskonnollinen perintö	136
OKKA-sertifointi	249	uskonto	144
omaehtoisuus	64	uskontotiede	166
omakohtaisuus	96	vaaliminen	255
ongelmalähtöinen oppiminen	20	vaikea kulttuuriperintö	137
opastus	200	valistus	210
opastusviestintä	196	valtautuminen	241
opetus	202	vapaa sivistystyö	182
opetusmenetelmä	7	vapaus	175
opetussuunnitelma	16	vastuullisuus	81
oppilaitos	38	verkko-oppiminen	234
Oppilaitosten kestävä kehityksen sertifiointi	249	vertaistuki	207
Oppilaitosten kestävä kehityksen sertifiointiohjelma	19	viestintä	212
oppiminen	224	Vihreä lippu	18
oppimisympäristö	27	Vihreä lippu -ohjelma	18
osaaminen	65	Vihreä lippu -sertifiointi	248
osallistaminen	204	voimaantuminen	242
osallistuminen	205	vuorovaikutteisuus	91
osallistuva kansalaisuus	84	vuorovaikutustaidot	74
osallisuus	97	yhteiskunnallinen vaikuttaminen	208
OTAVA-pedagogiikka	32	yhteiskuntavastuu	178
paikalliskulttuuri	119	yhteistyö	223
paikallisuus	98	yhteisöllinen oppiminen	237
perinne	140	yhteisöllisyys	83
		ylisukupolvisuus	111

ympäristö	23	ympäristönsuojelu	254
ympäristöherkkyyks	76	ympäristönsuojelupolitiikka	159
ympäristöjohtaminen	180	ympäristönäkökohta	179
ympäristöjärjestelmä	28	ympäristöohjelma	14
ympäristökansalaisuus	85	ympäristöongelma	176
ympäristökasvattaja (ammatit)	108	ympäristöopetus	203
ympäristökasvattaja (oppiarvot)	109	ympäristöosaaminen	66
ympäristökasvatus	193	ympäristöpainotteinen oppilaitos	39
ympäristökasvatusohjelma	13	ympäristöpolitiikka (ohjelmat)	11
ympäristökasvatusstrategia	13	ympäristöpolitiikka (yhteiskuntapolitiikka)	158
ympäristökasvatussuunnitelma	13	ympäristösertifikaatti	5
ympäristökompetenssi	66	ympäristösertifointi	246
ympäristökoulu	40	ympäristöstrategia	14
ympäristökoulun opettaja	107	ympäristötietoisuus	75
ympäristökouluopettaja	107	ympäristövalistus	211
ympäristökoulutus	198	ympäristövastaava	110
ympäristöneuvonta	214	ympäristövastuullisuus	82
ympäristönlukutaito	73	ympäristöviestintä	215